

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНИ**

Кафедра практики англійської мови

На правах рукопису

**КОВАЛЬЧУК ІРИНА РОСТИСЛАВІВНА
ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ**

Спеціальність: 035 Філологія (Мова і література (англійська).

Переклад)

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
Навроцька Ірина Миколаївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри
практики англійської мови

РЕКОМЕНДОВАНА ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри практики англійської мови

від _____ 2023 року

Завідувач кафедри

проф. _____

ЛУЦЬК 2023

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота висвітлює тему використання лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у художніх текстах. У роботі викладено основні теоретичні поняття та прикладні аспекти перекладацьких стратегій, що базуються на використанні лексико-семантичних трансформацій. Проведено аналіз сучасних підходів до перекладу художніх текстів з визначенням ключових методів, що забезпечують досягнення ефективності та точності перекладу. Висвітлено основні труднощі, що виникають під час перекладу художніх текстів, і обґрунтовано вибір лексико-семантичних трансформацій як засобу подолання цих викликів.

Проаналізовано конкретні випадки застосування лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у художніх творах, що дозволило визначити їхню ефективність та вплив на якість перекладу. Особлива увага приділена контекстуальним варіаціям, що враховують нюанси культурного та ідіоматичного сприйняття вихідного та цільового мовлення. Роботу здійснено як детальне дослідження, що розкриває сутність та перспективи використання лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у художньому перекладі. Авторка визначає ключову вагомість та переваги запропонованих трансформацій, а також наводить рекомендації для подальших досліджень у галузі перекладознавства. Загалом, дана магістерська робота є важливим внеском у вивчення перекладацьких стратегій у художніх текстах та містить поглиблений аналіз, що сприяє розумінню складних аспектів лексико-семантичних перекладацьких трансформацій.

Ключові слова: художній текст, художній дискурс, трансформації, лексико-семантичні трансформації, художній переклад.

SUMMARY

The master's thesis illuminates the theme of employing lexico-semantic translation transformations in literary texts. The work presents fundamental theoretical concepts and applied aspects of translation strategies based on lexico-semantic elements. Analysis of contemporary approaches to the translation of literary texts has been conducted, identifying key methods applied to achieve efficiency and accuracy in translation. The main challenges arising during the translation of literary texts are highlighted, and the choice of lexico-semantic transformations as a means to overcome these challenges is justified.

Specific cases of applying lexico-semantic translation transformations in literary works have been analysed, allowing to determine their effectiveness and impact on translation quality. Special attention is given to contextual variations that consider nuances of cultural and idiomatic interpretation in both the source and target languages. The work is characterised as a detailed exploration that unveils the essence and prospects of using lexico-semantic translation transformations in literary translation. The author identifies the key significance and advantages of the proposed transformations and provides recommendations for further research in translation studies. In general terms, this master's thesis is a significant contribution to the study of translation strategies in literary texts and is distinguished by its profound analysis, contributing to the understanding of complex aspects of lexico-semantic translation transformations.

Key words: literary text, literary discourse, transformations, lexico-semantic transformations, literary translation.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Masterarbeit beleuchtet das Thema des Einsatzes lexikalisch-semanticischer Übersetzungstransformationen in literarischen Texten. Die Arbeit präsentiert grundlegende theoretische Konzepte und angewandte Aspekte von Übersetzungsstrategien basierend auf lexikalisch-semanticischen Elementen. Eine Analyse zeitgenössischer Ansätze zur Übersetzung literarischer Texte wurde durchgeführt und dabei die wichtigsten Methoden identifiziert, die zur Erzielung von Effizienz und Genauigkeit bei der Übersetzung eingesetzt werden. Die wichtigsten Herausforderungen, die sich bei der Übersetzung literarischer Texte ergeben, werden hervorgehoben und die Wahl lexikalisch-semanticischer Transformationen als Mittel zur Bewältigung dieser Herausforderungen begründet.

Konkrete Fälle der Anwendung lexikalisch-semanticischer Übersetzungstransformationen in literarischen Werken wurden analysiert, um deren Wirksamkeit und Auswirkungen auf die Übersetzungsqualität zu bestimmen. Besonderes Augenmerk wird auf kontextuelle Variationen gelegt, die Nuancen der kulturellen und idiomatischen Interpretation sowohl in der Ausgangs- als auch in der Zielsprache berücksichtigen. Die Arbeit zeichnet sich durch eine detaillierte Untersuchung aus, die das Wesen und die Perspektiven der Verwendung lexikalisch-semanticischer Übersetzungstransformationen in der literarischen Übersetzung enthüllt. Die Autorin identifiziert die zentrale Bedeutung und Vorteile der vorgeschlagenen Transformationen und gibt Empfehlungen für die weitere Forschung in der Übersetzungswissenschaft. Generell stellt diese Masterarbeit einen wesentlichen Beitrag zur Erforschung von Übersetzungsstrategien in literarischen Texten dar und zeichnet sich durch ihre tiefgreifende Analyse aus, die zum Verständnis komplexer Aspekte lexikalisch-semanticischer Übersetzungstransformationen beiträgt.

Schlüsselwörter: literarischer Text, literarischer Diskurs, Transformationen, lexikalisch-semanticische Transformationen, literarische Übersetzung.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	10
1.1. Художні тексти як об'єкт застосування перекладацьких трансформацій.....	10
1.2. Особливості перекладу стилістичних засобів художнього тексту.....	23
1.3. Особливості мовно-стильового аспекту художнього перекладу.....	29
1.4. Інноваційні тенденції у сучасній теорії художнього перекладу.....	32
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ.....	36
2.1. Лексичні трансформації у перекладі художнього тексту.....	36
2.2. Роль перекладацьких трансформацій у збереженні емоційного забарвлення оригіналу.....	55
2.3. Виявлення взаємозв'язків між застосуванням перекладацьких трансформацій та збереженням художнього характеру оригінального тексту.....	68
Висновки до розділу 2.....	76
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Сучасний переклад вимагає не лише вміння передати зміст тексту з однієї мови на іншу, але й урахування нюансів, що стосуються стилістичних особливостей, емоційної насиченості та відтворення художнього виразу. Одним із ключових аспектів перекладу є лексико-семантичні перекладацькі трансформації, які забезпечують точність та відтворення авторської інтонації у художніх текстах. Дана магістерська робота присвячена глибокому розгляду цього аспекту перекладу, дослідженню впливу лексико-семантичних перекладацьких трансформацій на художні тексти та розробці практичних рекомендацій для покращення якості художнього перекладу.

Протягом останніх десятиліть відзначається значущий прогрес у розвитку перекладознавства як самостійної галузі на міжнародному рівні. Водночас, український переклад активно розширюється, що дозволяє українцям отримати доступ до шедеврів світової літератури в умовах сучасності. Переклад художньої літератури можна вважати мистецтвом, оскільки він включає творчий процес перекладача, що призводить до створення абсолютно нового художнього твору. Цей складний процес вимагає високого рівня професійної компетентності та наявності художнього смаку у перекладача. Оволодіння лише англійською та українською мовами не є достатньою гарантією адекватного перекладу художнього твору.

У сучасному світі, де глобалізація є невід'ємною частиною культурного обміну, завдання перекладача художніх текстів стає все більш складним та відповідальним. Відтворення краси мови, виразності авторського стилю та передача ментальних відтінків стає завданням, яке вимагає вдосконалення перекладацьких технік, зокрема, лексико-семантичних перекладацьких трансформацій. Розуміння та вдосконалення цих технік набуває особливої вагомості в умовах, коли художні тексти стають не лише представниками культурного спадку, а й інструментами взаєморозуміння та взаємодії на різних рівнях суспільства.

Ключовим аспектом високоякісного художнього перекладу є

забезпечення того, щоб переклад був сприйнятний читачем з іншої культури на тому самому рівні, що і оригінал для читача з культури автора. Ця подвійність є характерною як для самої природи, так і для завдань, які ставить перед собою художній переклад. Це передбачає необхідність знаходження гармонії та визначення меж, в рамках яких перекладач може використовувати функціональні заміни та вносити зміни в смисловий контекст оригінального тексту.

Метою даного дослідження є аналіз та систематизація лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в художніх текстах з метою визначення їх впливу на збереження авторської інтонації та художнього характеру оригіналу. Зокрема, важливо вивчити взаємозв'язок між застосуванням певних лексико-семантичних прийомів та відтворенням естетичних та емоційних аспектів тексту.

Завдання дослідження включають:

1. Розгляд теоретичних аспектів лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, їхнє визначення та класифікація.
2. Аналіз особливостей художнього перекладу, виявлення проблем та викликів, пов'язаних з лексико-семантичним аспектом перекладу.
3. Обґрунтування вибору конкретних художніх текстів для емпіричного аналізу та визначення критеріїв відбору.
4. Проведення емпіричного аналізу застосування лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у вибраних текстах.
5. Виведення практичних рекомендацій для покращення лексико-семантичних аспектів художнього перекладу.

Об'єктом дослідження є процес перекладу художніх текстів, а **предметом** – лексико-семантичні перекладацькі трансформації, які застосовуються у цьому процесі. Дослідження спрямоване на вивчення конкретних методів та прийомів лексико-семантичного перекладу з метою їх відповідності художньому характеру оригінальних текстів.

Важливою складовою **наукової новизни даної роботи** є комплексний

підхід до аналізу лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в художніх текстах, що передбачає не лише теоретичне обґрунтування, але й практичний емпіричний аналіз конкретних випадків. Дане дослідження спрямоване на заповнення прогалін у розумінні впливу лексико-семантичних перекладацьких трансформацій на художні тексти, що може слугувати основою для подальших досліджень у галузі художнього перекладу.

У роботі використовуються різноманітні **методи дослідження**, зокрема, аналіз художніх текстів, порівняльний аналіз лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, методи структурного та функціонального аналізу. Емпіричний аналіз проводиться на основі вибраних художніх текстів, що дозволяє вивчити конкретні приклади застосування лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у реальних умовах.

У подальших розділах магістерської роботи буде проведено детальний аналіз теоретичних аспектів та результатів емпіричного дослідження лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в художніх текстах, що сприятиме розкриттю їхнього впливу на художність перекладу та розробці практичних рекомендацій для перекладачів та лінгвістів.

Теоретична цінність дослідження. Вивчення лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у художніх текстах дозволяє збагатити наше розуміння природи мови та її можливостей у творенні та сприйнятті мистецтва. Аналізуючи теоретичні аспекти, дослідник може виявити закономірності та принципи, що лежать в основі лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, що є важливим внеском у лінгвістичну та перекладознавчу науку.

Практична цінність дослідження. На практичному рівні, результати даного дослідження можуть служити орієнтиром для перекладачів, які працюють з художніми текстами. Розуміння та ефективне використання лексико-семантичних перекладацьких трансформацій сприяє точному та виразному передачі ідей та емоцій автора, забезпечуючи збереження

художньої цінності твору в процесі перекладу.

Апробація. Основні положення й результати дослідження висвітлено у молодіжному науковому збірнику факультету іноземної філології SCIENTIA EST POTENTIA у одноосібній публікації автора «Перекладацькі трансформації: класифікація та основні характеристики».

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного з них, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Художні тексти як об'єкт застосування перекладацьких трансформацій

Особливості перекладу художньої літератури впливають з необхідності не лише точного відтворення змісту тексту, а й передачі його художньо-естетичної функції. Твір мистецтва – це формування інноваційного художнього виміру, досягнутого завдяки використанню різноманітних стилістичних прийомів та унікального письменницького стилю, яке ретельно розкривається через деталізований опис. Тропи та стилістичні фігури використовуються на різних рівнях мови, таких як лексичний, фонетичний та синтаксичний, і є основою художньо-естетичної функції тексту, оскільки саме вони створюють його образність і правдиво відтворюють емоції, характер та настрій героїв. Крім того, стилістичні прийоми містять імпліцитні значення та культурні символи, які перекладач повинен адекватно розшифрувати, ретельно дослідивши художній контекст та наміри автора. На додачу до високого професійного рівня, перекладачам необхідно володіти лінгволітературними навичками, вміти провести лінгвостилістичний аналіз художнього тексту та ефективно відтворювати в перекладі лексичні та стилістичні особливості.

Художні тексти можна охарактеризувати як непересічні творіння, які не лише віддзеркалюють мистецьке бачення автора, але й є об'єктом інтенсивного перекладацького впливу. Процес перекладу художніх текстів – це складний об'єкт дослідження, оскільки він передбачає не лише передачу змісту, а й відтворення авторського стилю, емоційно-експресивної складової та культурного контексту. Ця тема вимагає ретельного аналізу з погляду теоретичних засад і практичних аспектів перекладацьких трансформацій. Оскільки переклад художніх текстів розглядають як одну з найбільш складних форм перекладу, перекладач може зіткнутися з різноманітними

труднощами, пов'язаними з мовними та культурними особливостями оригінального твору.

Для досягнення адекватності перекладу фахівці використовують міжмовні заміни, інакше кажучи, перекладацькі трансформації. Застосування таких трансформацій дозволяє здійснити перехід від елементів оригіналу до відповідних елементів перекладу. Використання перекладацьких трансформацій вважають основою перекладацьких прийомів, що включає зміни формальних або семантичних складових тексту оригіналу, зі збереженням його інформаційного змісту. Для ефективного застосування перекладацьких прийомів потрібно глибоко розуміти їх значення та функції в різних контекстах. Питання щодо правильного використання трансформацій у художньому перекладі залишається предметом інтересу як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів та фахівців з перекладу.

Проведений нами аналіз засвідчує, що деякі лінгвісти [2; 5; 16; 19; 20] провели дослідження у галузі перекладацьких трансформацій. В Україні цю проблематику також розглядали такі вчені, як І. Корунець [29], В. Карабан [21; 22], С. Швачко [40; 41], О. Чередниченко [38], С. Ревуцька [35], В. Миклашук [32], Т. Козак [24] та інші. Історично можна відзначити, що український переклад виконував не лише роль передачі інформації, але й сприяв процесу формування української національної ідентичності, оскільки через переклад розширювалась українська лексика та утверджувалась українська літературна мова. Сучасні українські переклади здобули високу репутацію та викликають захоплення серед українських читачів, оскільки вони дозволяють насолоджуватися творами культурної спадщини різних країн та сучасної літератури, представленими мовою читачів.

Художні тексти, поезія, проза чи драма, нерозривно пов'язані з індивідуальністю автора, його мовною майстерністю та творчою уявою. Перекладачеві завдано не лише передати сенс, але й відновити художню цінність та естетичну сутність оригіналу. Однак цей процес пов'язаний із великою кількістю трансформацій, що можуть впливати на текст різними

способами.

Однією з ключових трансформацій є лексична адаптація. Часто оригінальні вирази, які мають глибокий смисл або внутрішню риму, можуть виявитися важко передаваними в іншій мові. Тут перекладачеві слід бути винахідливим, використовуючи аналогічні слова чи образи, щоб зберегти структурну та семантичну важливість оригіналу. Водночас, це може вимагати введення нових нетипових елементів чи змін в структурі речення.

Іншим важливим аспектом є переклад стилістичних особливостей. Спроба відтворити авторський стиль в іншій мові може стати викликом, оскільки він часто ґрунтується на особливостях мовленнєвого спілкування, які не завжди аналогічні в різних культурах. Перекладач повинен враховувати не тільки граматичні та лексичні особливості, але й вибір слів, які викликають бажаний емоційний відгук у читача.

Крім того, культурний контекст може впливати на сприйняття художнього тексту. Традиції, обряди, історія – все це віддзеркалюється в мовленні автора. Перекладач повинен вміло впроваджувати ці елементи в текст так, щоб вони були зрозумілі та прийнятні для аудиторії, яка не завжди має аналогічний культурний досвід. Окрім цього, художні тексти часто відзначаються великою ступенем неоднозначності, гри слів, каламбуру тощо та відкритістю для інтерпретації. Зокрема, перекладач повинен вдало передати полісемію чи омонімію слів, не втрачаючи при цьому ясність передачі основного смислу.

Вивчаючи твори художньої літератури, ми опиняємось у сфері художнього дискурсу. Сучасний літературний період характеризується появою нових літературних течій, напрямків і експериментів у пошуках нових принципів організації тексту. Письменники приділяють велику увагу вибору та використанню мовних засобів. Основною рисою прози є переважання мовної форми над змістом. Усі ці знання дозволяють перекладачу тонкіше відчувати зміст літературних творів та майстерно їх інтерпретувати.

Розмаїття комунікативних ситуацій та цілей, в яких відбувається взаємодія у мовній сфері, зумовлює той факт, що на сьогоднішній день існує багато досить неоднорідних класифікацій літературних дискурсів, що були запропоновані свого часу вченими – представниками різних галузей гуманітарних знань. Варто зазначити, що для дискурсу художньої літератури притаманна специфіка мовна та етномовна, яка полягає в лінгвокультурних особливостях, а також специфічних жанрових характеристиках, і виявляється різноманітність у застосуванні моделей дискурсу у різних лінгвістичних культурах [12, с. 48].

Значущі відмінності між різновидами дискурсу можна розглядати з використанням концепції жанрової класифікації. Під художнім дискурсом, або «літературним дискурсом», зазвичай розуміють стильове середовище, що відтворює «культурно-мовний універсум відповідної епохи, базуючись на оцінці комунікативних і лінгвостилістичних параметрів» [14, с. 4]. У функціональному стилі художнього мовлення термін «дискурс» стає актуальним через конкретні тексти, представлені у всій їх структурно-типологічній та жанрово-стилістичній різноманітності.

Відповідно до визначення, запропонованого українським лінгвістом Р.І.Комарем, художній дискурс є «Мовою усієї художньої літератури, що виявляється під час вираження мовленнєвих конструкцій у текстах творів мистецтва» [27]. У зв'язку з тим, що основною метою художнього дискурсу є спричинення емоційно-вольового та естетичного враження у тих, до кого він звернений, його ключовим конституючим фактором є прагматична сутність. Існування художнього дискурсу неможливе, якщо відсутні діалектичні взаємовідносини між письменником, художнім твором і читачем. Художній текст не є чистим мовленнєвим актом в справжньому розумінні, тому комунікативна ситуація між наративом (еквівалентом мовця та представником автора – письменника) та читачем виявляється неповноцінною порівняно з повноцінною комунікацією, що виникає між мовцем і слухачем у розмовному дискурсі.

Звичайний метод аналізу літературного тексту передбачає вивчення текстових елементів, граматичних категорій, взаємозв'язків і стилістичних прийомів. Однак, за словами Н. Кондратенко: «...для вивчення художнього дискурсу недостатньо обмежуватися виключно текстовими параметрами. Важливо проаналізувати прагматичну спрямованість автора. Створення та функціонування художнього твору, втіленого у літературному тексті, стає можливим завдяки екстралінгвальним конвенціям, які розкривають взаємозв'язок між текстом і реальним світом» [28, с. 7]. Саме тому, цей зв'язок потрібно усвідомлювати перекладачу.

Антропоцентричні фактори також впливають на переклад художніх творів. О. Переломова вказує на те, що художній текст призначений для специфічної комунікації. Він орієнтований на певний тип співрозмовників і визначає особливий розподіл ролей між ними. Отже, обговорення питання про художній дискурс часом стає об'єктом дискусій. Існує думка, що художній текст, як унікальне твір, не може мати характер дискурсу, оскільки створення й сприйняття художнього тексту неможливо уявити безпосередньо як складові одного комунікативного акту. Крім того, в художній комунікації існує специфічний код передачі інформації та засоби впливу на читача або слухача. Створення тексту не є випадковим і безтурботним, оскільки автор керується певними принципами, комунікативними намірами та відомими йому методами естетичного впливу на адресата [33, с. 5]. Отже адресат повинен постійно знаходитися в творчому полі зору перекладача.

За висловленням В. Тюпи, художній дискурс є формою естетичної комунікації, що слугує виразником мовця та персонажів. Учений розкриває унікальні ознаки художнього дискурсу, визначаючи його ключовою рисою те, що у цьому дискурсі зміст повідомлення сфокусований на особистості. В художньому дискурсі повідомлення набуває характеру актуалізації особистісної цілісності. Вчений приходить до висновку, що художній дискурс не лише пропонує новий спосіб мислення, але й введення нової мови для його вираження [34]. Лінгвістичне вираження індивідуальності

спрямоване на акцентуації специфічних рис, відтворених в оригінальному творі.

Н. Кулібіна розглядає художній дискурс як постійний та передбачуваний або непередбачуваний процес взаємодії між текстом і реальним читачем. За її думкою, текст стає повним лише в присутності читача. Фактично, текст існує та набуває значення лише під час його сприйняття, коли читач реконструює частину змісту, яка не виражена прямо в тексті, але відома читачеві та внесена ним у процес створення художнього дискурсу [30].

Отже, художній дискурс визначаємо як одне з найскладніших понять у теорії дискурсу, і кожен лінгвіст розглядає його власним чином, враховуючи різні аспекти його природи. Цей вид дискурсу виражається через вербальне висловлення, що передає різноманітну інформацію, таку як предметно-логічна, естетична, образна, емоційна та оцінна. Ця інформація об'єднується в ідейно-художньому змісті тексту, утворюючи єдине цілісне вираження. Видатні дослідники та лінгвісти класифікують художній дискурс як один із типів дискурсу, кожен з яких виконує визначену функцію [35; 36; 43]. Ці функції важливі для вибору адекватних засобів перекладу.

Характер художнього твору визначається мовленнєвою діяльністю автора, яка виявляється у дискурсивних проявах, що виходять за межі самого тексту та сприяють розгляду художнього твору як унікального виду дискурсу. Окрім автора, важливо враховувати читача, чия роль полягає у сприйнятті художнього тексту. Отже, художній дискурс можна визначити як процес взаємодії між текстом і читачем. Художній текст є не лише складовою акту художньої комунікації, а й представляє собою унікальну художню реальність, яка, взаємодіючи з дискурсами автора та читача, формує новий тип дискурсу – художній.

В художньому дискурсі існують два рівні комунікації: внутрішній (між персонажами, побудований відповідно до законів художнього тексту) та зовнішній, або вертикальний (між автором та читачем/глядачем, що залежить

від різних чинників сприйняття, включаючи соціокультурні, етичні та психологічні аспекти). Взаємодія в сфері художнього дискурсу перш за все пов'язана з емоційною сферою людського досвіду. Існування слова, як основного засобу вираження емоційного контексту, визначається екстралінгвістичними факторами (структурою культури, історичним розвитком суспільства, його традиціями, менталітетом конкретного етносу), а також інтралінгвістичними факторами (наприклад, особливостями мовних знаків, тенденцією до однаковості певних мовних парадигм, готовністю до запозичень і т. д.) [18, с. 39]. Різномірнева комунікація пронизує художній твір і дозволяє точніше передати його емоційність.

І. А. Бехта визначає художній дискурс як мову, що використовується в усій художній літературі та виявляється у вигляді текстів художніх творів. За його словами, це система, що функціонує в художній літературі як засіб відображення реальної або уявної дійсності, передачі розуміння та сприйняття автором цієї дійсності, а також як засіб комунікації між автором і читачем, спільного творчого взаємодії. Читач відчуває емоційне занурення в світ, описаний письменником, співпрацює з ним, надаючи твору нові інтерпретації та розуміння через свій власний контекст та переживання [11, с. 253]. Перекладач повинен усвідомлювати авторське бачення, передане мовними засобами для їхнього точного відтворення.

Елементами художнього дискурсу є конкретні висловлювання у формі діалогу чи монологу, що включають численні взаємозв'язки історичного, соціального, психологічного чи культурологічного змісту. Ці висловлювання в текстовій структурі реалізують аспекти часу, взаємодії між учасниками залежно від типу дискурсу, а також простір, в якому вони відбуваються. Цей дискурс використовує, експлікує, репродукує або трансформує значення [10, с. 110].

У галузі мовознавства довгий час існувало питання щодо того, чи слід виділяти невербальні елементи мовленнєвої поведінки персонажів у художньому дискурсі. Більшість вчених стверджувала, що невербальні

аспекти комунікації можна аналізувати лише у реальних взаємодіях. Проте недавно зросло число досліджень, які розглядають як вербальну, так і невербальну мовленнєву поведінку персонажів у літературному висловленні.

У художній комунікації асоціативний характер художнього тексту сприяє реалізації намірів автора у взаємодії двох мовних світів – того, що належить письменникові та читачеві. Тому вважати, що «розвиток теорії інтертекстуальності в її різних аспектах відбувався передусім у межах художньої комунікації (зокрема у поетичних або прозових текстах) як найбільш природній сфері взаємодії міжтекстових елементів». Саме в художньо-естетичному контексті інтертекстуальність (чи то явна, чи неявна в текстових знаках) створює можливість формування нового текстового значення та смислової багатоголосності. Структура художнього твору виявляється відкритою для засвоєння новими асоціативними, а отже, інтертекстуальними значеннями – як при прийнятті попереднього тексту, так і при його відкиданні.

Художній текст призначений для взаємодії унікального характеру та спрямований на особливий тип співрозмовників з унікальним розподілом ролей між ними. Дослідник Н.С.Пашук формулює сім ключових рис художнього тексту, що мають важливе значення при його перекладі [32]:

1. Функціональність, яка визначається умовністю та вигаданістю, опосередкованістю внутрішнього світу тексту.
2. Синергетична складність, яка визнає художній текст як складну систему засобів загальнонаціональної мови та власної кодової системи, що потребує розкодування читачем.
3. Цілісність тексту, що формується завдяки додатковим «збільшенням сенсу».
4. Взаємозв'язок всіх елементів тексту або ізоморфізм різних його рівнів.
5. Рефлексивність поетичного слова, що виявляється у пожвавленні внутрішньої форми слів та актуалізації лексичних елементів.

6. Наявність імпліцитних смислів.

7. Вплив міжтекстових зв'язків на зміст художнього тексту – інтертекстуальність.

Отже, зазначені особливості роблять літературні твори складними для перекладу, враховуючи їхню насиченість виразовими засобами, орієнтованість на естетичні та образно-емоційні функції, а також виразну присутність авторського стилю. За таких умов художній переклад слід розглядати як окремий тип перекладу з вираженою відмінністю від технічного чи юридичного перекладу.

Один з ключових аспектів організації художнього тексту – це його комунікативна парадигма, фокус на особистісно-рецептивній спрямованості та можливість феноменального осмислення та інтерпретації. Кожен раз вчені звертають увагу на певні категорії наративу та рівні викладової структури літературного твору. Важливо виділити комунікативність як фактор, що формує систему у наративній конфігурації літературного твору, для вивчення рецептивно-інтерпретаційного потенціалу тексту та розмаїття його можливих смислотворчих проєкцій.

Отже, у художньому перекладі суттєву роль відіграє не лише передача змісту вихідного тексту в іншу мову, дотримуючись правил перекладацької адекватності й еквівалентності. Його також сприймають як інструмент обміну думками між різними національностями та культурами. Особливо це актуально для художніх текстів, особливо творів національної літератури, які несуть національно-культурну інформацію. Такий переклад виконує ширший спектр функцій порівняно з іншими текстами, де інформативна складова зазвичай є головною. Дослідники в цій галузі підкреслюють, що художній переклад є формою літературного творчості, в якій текст, винесений з однієї мови, відтворюється через засоби іншої мови. Цей вид перекладу також розглядається як творчий процес, і його визнають окремим видом мистецтва, що лежить на межі літературного твору та перекладу.

Перекладач стикається з важливим завданням складної роботи –

адаптації наявного твору до лінгвокультурних реалій мови перекладу. У художньому перекладі важливо виконати літературний аналіз твору, ретельно вивчити творчість письменника, розуміти його стиль та унікальні риси. Перекладач повинен не лише володіти обома мовами перекладу, але й успішно передавати складні чи неперекладні елементи тексту, такі як жарти, каламбури, або національно-специфічні реалії. Таким чином, художній переклад визначається його місцем у системі різновидів перекладу та його взаємозв'язком з оригінальною літературною творчістю. Процес «перевираження» життя, втіленого в образній структурі твору, ускладнює шлях від вихідної точки до результату перекладацької творчості. Важливо забезпечити збереження форми, змісту і організація початкового тексту та його естетичний вплив на читача.

Зміст художнього перекладу можна розкрити через дві основні його функції: інформативну та творчу. Інформативну функцію художнього перекладу також можна охарактеризувати як посередницьку, оскільки її основна мета полягає в точній передачі вихідного тексту читачеві. При цьому передача мовних компонентів вихідного тексту відіграє ключову роль у виконанні посередницької функції перекладу. Раніше ця функція вважалася основною, адже теорія художнього перекладу довгий час обмежувалася національно-літературним контекстом та розумінням його прагматики [1, с. 15]. Творча функція перекладу художніх текстів, натомість, передбачає увагу до стилістичній системі твору, на його національно-культурному контексті і, головним чином, забезпечує передачу естетичного, експресивного потенціалу, емоційного заряду та колориту. Саме творча функція сьогодні може вважатися ключовою для художнього перекладу, оскільки саме вона відрізняє його від інших видів перекладу, де домінує інформативна функція.

Художній текст, який слугує об'єктом перекладу, підкреслює важливість творчої та культурної адаптації тексту на рівні обох мов. Це означає, що передача інформації перекладачем не є достатньою для забезпечення адекватного та еквівалентного перекладу художнього твору.

Для повнішого розуміння сутності художнього перекладу та його місця у загальній системі перекладу слід звернутися до історії вивчення цього типу перекладу.

До визначення перекладознавства як окремої наукової дисципліни, художній переклад розглядався як частина порівняльного літературознавства, в той час як інші типи перекладу (технічний, комерційний, галузевий і т. д.) безпосередньо відносилися до лінгвістики [45, с. 40–42]. Наратор виконує не лише функцію організації тексту твору, але й намагається досягти внутрішньопсихологічного порозуміння спочатку автора з його історичним контекстом, а потім читача з цілісним культурним оточенням. Художній дискурс – це обговорення художнього світу включає не лише сам текст, але й враховує додаткові аспекти, пов'язані з антропологією та ідеями, що впливають на сприйняття читачем та формування його думок.

Гра наратора з читачем представляє собою особливий спосіб сприяння комунікації, спробу злагодження всезнання та всемогутності автора із бажанням читача увійти власним досвідом у чужий світ. Наратив в тексті завжди виступає як поєднання передбачуваного та несподіваного, що автоматично включає його в культурний чи культурно-історичний контекст. Широка свобода управління текстом, надана наратору, дозволяє йому проникати у внутрішній світ персонажів, безпосередньо чи опосередковано взаємодіяти з читачами, вступати в дискусію з автором. Можливість зміни перспективи на описану історію чи її епізоди сприяє глибшому розвитку сюжету та розширює психологічний образ персонажів. Такий підхід робить літературний світ багатограним і привабливим для спостереження та поглибленого відчуття у ньому.

Питання про художній дискурс іноді стає об'єктом дискусій, а навіть висловлюється думка про те, що художній текст, як унікальне творіння, може виявитися поза межами дискурсу. Аргументом для цього є той факт, що створення та сприйняття художнього тексту неможливо уявити як невіддільні складові одного комунікативного акту, оскільки кожне нове

читання є своєрідною актуалізацією тексту, причому текст не перетворюється на новий під час кожного акту сприйняття. Крім того, в художній комунікації застосовується унікальний код передачі інформації та засоби впливу на читача або слухача. Це передбачає орієнтацію на конкретну реакцію аудиторії та застосування особливих методів розкодування смислу висловлювання, що включає багаторазове читання і аналіз тексту. Створення літературного тексту не є миттєвим або випадковим процесом. Автор керується певними принципами, включаючи втілення конкретної моделі тексту та створення унікального, суттєво нового висловлення. Крім того, він має комунікативні мети та використовує відомі йому прийоми для естетичного впливу на адресата.

У мистецькому спілкуванні асоціативний характер художнього тексту сприяє реалізації авторської інтенційної інтертекстуальності під час взаємодії двох мовних уявлень про світ – тих, що виникають у письменника, і тих, які формуються у читача. Отже, прийнято твердження, що розвиток теорії інтертекстуальності в її різних аспектах відбувався в основному в контексті художньої комунікації, зокрема на основі поетичних або прозових текстів, як найбільш природньому полі для взаємодії міжтекстів.

Це пояснюється тим, що саме в художньо-естетичному контексті інтертекстуальність, виявляючись у вигляді як імпліцитних, так і експліцитних текстових знаків, надає можливість творення нового смислу, створення смислової поліфонії. Структура художнього твору стає відкритою для насичення новими асоціативними, а, отже, інтертекстуальними значеннями – як у випадку апропріації попередніх текстів, так і при їхній відмові чи переосмисленні.

Структура дискурсу підкоряється вже існуючим моделям комунікації, які визначають комунікативні установки того, хто розповідає, а також прагматику мовних засобів та загалом вираження.

У художньому дискурсі діють такі чинники:

1) існування конвенцій, які не мають семантичного зв'язку між словами

та реальним світом;

2) використання специфічної мовної гри, ґрунтованої на конвенціях, що не стосуються семантичних правил;

3) застосування слів у спосіб, що не відповідає їх звичайним значенням.

У художньому дискурсі руйнується зв'язок між реальною дійсністю й мовою, що її презентує. При цьому мовний універсум стає «більшим» за світ позначуваних речей. Інтертекстуальність, як найвиразніша ознака художнього дискурсу, є невідомою не менш, ніж для будь-якого іншого дискурсу. Властива гетерогенність та наявність «іншого» визначаються як необхідні умови для діалогізму тексту-висловлювання.

Художній дискурс, як форма мови, яка передає мистецьку суть суспільної свідомості, служить для творчої діяльності мовців і має мистецький характер поширення. Головною характеристикою художнього дискурсу є використання мовних засобів з огляду на їх образно-естетичну функцію. Основними характеристиками художнього дискурсу є: вираження дійсності у формі образів; вираження емоцій через інтенсивність висловлення; образність; відсутність жорстких обмежень у використанні мовних засобів і їх комбінацій; суб'єктивне розуміння та відтворення.

У сучасному світі розвиток інформаційних технологій також вносить свій внесок у перекладацькі трансформації. Використання машинного перекладу в художній сфері стає все актуальнішим, проте важливо зберегти баланс між автоматизацією та збереженням тепла та виразності художнього тексту. Художні тексти – це важливий об'єкт застосування перекладацьких трансформацій. Вони вимагають від перекладача великого майстерності та творчої винахідливості, оскільки в процесі перекладу необхідно зберегти авторську індивідуальність та передати художню цінність оригіналу. Ця тема залишається актуальною в контексті глобалізації та розвитку мовленнєвих технологій, і вимагає постійного вдосконалення підходів до перекладу художніх творів.

1.2. Особливості перекладу стилістичних засобів художнього тексту

Важливим показником успішного художнього перекладу є здатність представника іншої культури сприймати переклад так само, як і представник культури оригіналу сприймає оригінальний текст. Очевидно, у такій сфері із властивою їй природою та завданнями, художній переклад вимагає від перекладача врівноваженості та знаходження меж, де можливі функціональні заміни та внесення змін, щоб зберегти смислове наповнення оригіналу.

Взаємодія між контекстом автора та контекстом перекладача представляє собою складне завдання, що виникає у процесі перекладу. Автор, виходячи з реальності та його власного сприйняття цієї реальності, перетворює її у конкретний образ, закріплений словами. З іншого боку, перекладач починає свою роботу з вже існуючого тексту та уявного сприйняття дійсності через «вторинні», «вивідні» сприйняття, створюючи новий образ у тексті перекладу. Отже, критерій збігу або, навпаки, відмінності між двома ситуаціями визначається ступенем відповідності реальних даних літературним.

Художній переклад є важливою галуззю літературної трансформації, де перекладачі відтворюють та адаптують твори з однієї мови в іншу, намагаючись зберегти не лише сенс та структуру, але й дух оригіналу. Це мистецтво вимагає не лише відмінних мовних навичок, але й глибокого розуміння культурних відмінностей та тонкощів емоційного сприйняття тексту. Ми розглянемо основні особливості художнього перекладу, його складність та виклики, а також вплив на збереження культурного контексту та творчий підхід перекладача.

Однією з ключових особливостей художнього перекладу є культурна чутливість. Кожна культура має свої власні унікальні вирази, образи та вартості, які відображаються в мові. Перекладач повинен бути здатний читати не лише слова, але й культурний підтекст. Наприклад, в якійсь культурі образ зірки може мати позитивне значення, тоді як в іншій – негативне. Перекладач повинен враховувати ці відмінності та забезпечити

вірний контекст перекладу, щоб не порушити емоційну та культурну глибину оригіналу.

Художній переклад – це також мистецтво відтворення стилю. Кожен автор має свій унікальний голос, який визначається вибором слів, ритмікою та особливим способом сприйняття світу. Перекладач повинен бути в змозі передати цей голос в перекладі, зберігаючи індивідуальну ідентичність автора. Зазвичай це важливо не лише для збереження краси мови, але й для відтворення емоційного заряду твору.

Проблема вибору еквівалентів в художньому перекладі може бути особливою важливою. Іноді ідеальний переклад не існує, і перекладач повинен знаходити компроміс між точністю і передачею естетичного сенсу оригіналу. Деякі літературні засоби або гра слів можуть бути невідтворені в іншій мові, тому перекладач повинен знаходити творчі рішення, щоб передати той же ефект.

Художній текст часто використовує метафори та образи для передачі сенсу. Перекладач повинен бути в змозі не тільки розуміти ці метафори, але й знаходити адекватні аналогії в іншій мові. Це вимагає великої творчості та глибокого розуміння культурних нюансів. Часом переклад не може бути дослівним відтворенням оригіналу, і тут використовується трансформація. Перекладач може додавати нові елементи, змінювати структуру, впроваджувати метафори чи образи, щоб передати той самий ефект або навіть посилити його. Такий творчий підхід важливий для забезпечення вірності сенсу та емоційного враження.

Однією з найважливіших місій художнього перекладу є збереження культурного контексту. Текст може відображати не тільки індивідуальний досвід автора, але і колективний дух певного культурного середовища. Перекладач повинен бути в змозі передати цей контекст, щоб читач отримав повну картину того, що хотів сказати автор.

Хоча переклад може передати основний сенс тексту, він не завжди здатен передати всі мовні нюанси, гри слова чи відчуття. Деякі витонченості

мови можуть бути втрачені або навіть непередавані в іншій мові. Це завдання перекладача – зробити текст доступним та зрозумілим, не втрачаючи його оригінальності.

Художній переклад характеризується рядом визначених особливостей, серед яких слід відзначити:

1. Неможливість дотримання дослівності через необхідність враховувати гнучкість художнього висловлення;
2. Використання емоційно насиченої лексики та різноманітних стилістичних засобів;
3. Потребу у літературознавчих навичках у перекладача;
4. Урахування тонкощів та особливостей самого тексту, таких як епоха або стиль написання.

Для успішного перекладу художнього дискурсу перекладач повинен не лише активно залучати аналітичне мислення, а й використовувати творче мислення. Основною метою є осмислення світу шляхом його творчого відтворення. Творча уява допомагає створити комплексну художню картину, в якій присутні інтерпретовані образи. Характер художнього дискурсу визначається виразністю слів, суб'єктивністю суджень, динамікою та, головне, вираженою індивідуальністю автора та його стилю. Успішний переклад не лише передає сюжет твору, але й відтворює всі ці особливості висловлення.

Лінгвісти сьогодні розрізняють від п'яти до восьми функціональних стилів, але найбільш широко визнаною є класифікація на сім функціональних стилів: офіційно-діловий, професійно-технічний, науковий, газетний, публіцистичний, релігійний і стиль художньої літератури. Зараз спостерігається тенденція до знищення меж між цими стилями, що вказує на доцільність виділення трьох базових сфер комунікації: професійно-ділової, масової та художньої, які також називають «мегастилями». В рамках цих областей існують «макростилі» або функціональні стилі, а також «мікростилі» або жанри [43, с. 263]. Кількість жанрів постійно

розширюється, при цьому кожен має свої власні варіації.

Переклад стилістичних засобів художнього тексту – це складний та тонкий процес, що вимагає від перекладача не тільки глибокого розуміння мови, але й вміння відтворювати авторський стиль, його емоційні відтінки та художню цінність. Особливості цього виду перекладу стають предметом вивчення та розгляду з точки зору теорії перекладу та літературознавства. Твори художньої літератури виділяються серед творів інших функціональних стилів завдяки акценту на пріоритетній ролі художньо-естетичної комунікативної функції. Дослідники вважають, що головною метою художнього тексту є створення художнього образу.

Мета художньої літератури полягає в передачі естетичної інформації, а засоби вираження цієї інформації можуть варіюватися в залежності від стилістики автора та включення літературного твору в певний літературний напрямок. У художньому тексті основний зміст визначається естетичною, емоційною та експресивною функціями, в той час як когнітивна інформація грає менш важливу роль. Суттєвим є те, що у художньому тексті не обов'язковий високий рівень достовірності когнітивної інформації, і автор може особистим чином тлумачити реальні історичні чи наукові факти, а також використовувати вигадку і фантазію.

Так, когнітивна інформація у художньому тексті може бути змінена автором з метою досягнення естетичного ефекту. Дослідники виокремлюють більше п'ятдесяти функцій перекладу, і однією з ключових є трансформаційна – переклад вихідних оригінальних одиниць за допомогою мовних засобів перекладача [40, с. 198]. Отже, когнітивний компонент у художньому тексті також підпорядковується його естетичній функції.

Аналогічно естетичним функціям піддавані експресивні та емотивні компоненти. На мовному рівні всі ці характеристики художнього тексту можуть бути реалізовані через різноманітні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби. Наприклад, у художньому творі може вживатися яскрава розмовна лексика, терміни, що характерні для певних соціокультурних груп,

а також елементи мовленнєвого сленгу [5, с. 54].

1. Тотожність на рівні слів. На цьому рівні досягається максимальне наближення значень та виразності слів у перекладі до оригіналу. Це досягається за допомогою високого рівня паралелізму в структурі тексту, повного відтворення лексичного складу, збереження всіх ключових елементів смислу оригіналу та утримання стилістичних особливостей.

2. Тотожність на рівні речення/висловлення. Це відзначається значним паралелізмом у використанні слів, використанням синтаксичних структур у перекладі, що аналогічні структурам оригіналу або пов'язаним з ними відносинам синтаксичної варіації. Зберігається мета комунікації, звернення до ситуації та засоби її вираження.

3. Тотожність на рівні повідомлення або тексту. На цьому рівні відсутній паралелізм у використанні слів і синтаксичній структурі. Неможливо зв'язати структури оригіналу та перекладу відносинами синтаксичної трансформації. Зберігається мета комунікації та ідентифікації тієї самої ситуації, що в оригіналі, а також збереження загальних понять, що використовуються для опису ситуації в оригіналі (з можливістю семантичного перефразування повідомлення оригіналу у повідомлення перекладу).

4. Тотожність на рівні ситуації. На цьому рівні характеризується відсутністю аналогії у лексичному складі та синтаксичній організації між оригіналом та перекладом. Неможливість встановлення відносин семантичного перефразування чи синтаксичної трансформації між лексикою та структурою оригіналу та їх відповідниками у перекладі. Збереження мети комунікації у перекладі, оскільки зберігання домінантної функції висловлювання є необхідною умовою тотожності. Збереження вказівки на ту ж саму ситуацію у перекладі, що свідчить про існування прямого реального чи логічного зв'язку між різномовними повідомленнями.

5. Тотожність на рівні мети комунікації. Особливості цього рівня включають відсутність аналогій у лексичному складі та синтаксичній

організації між оригіналом та перекладом. Неможливість встановлення відносин семантичного перефразування чи синтаксичної трансформації між лексикою та структурою оригіналу та їх відповідниками у перекладі. Це можна описати як відсутність конкретних або прямих логічних зв'язків між повідомленнями в оригіналі та його перекладі, а також як мінімальну узагальненість змісту між оригіналом і перекладом, яка є меншою у порівнянні з іншими визнаними рівнями тотожності. Отже, тотожність на перших двох рівнях є найбільш близькою до оригіналу.

Структура художнього тексту визначається стилістичними засобами, які автор використовує для досягнення певного ефекту. Переклад цих засобів вимагає від перекладача не лише дотримання граматичних та семантичних відповідностей, але й збереження стильового колориту та індивідуальності мовного виразу. Однією з основних особливостей є відтворення образності, що виявляється в метафорах, порівняннях та епітетах. Метафора, як стилістичний прийом, нерідко має глибокий культурний або ідіоматичний підтекст. В процесі перекладу важливо знайти відповідні аналогії, які б зберегли мистецьку значущість оригіналу. Епітети, що надають тексту виразності та колориту, також вимагають уважної роботи перекладача, який повинен враховувати емоційний тон і авторську інтонацію. Порівняння – інший ефективний стилістичний засіб, який може бути трудомістким у перекладі. У різних культурах і мовних середовищах образи та асоціації, пов'язані з порівняннями, можуть виявитися різними. Ось де перекладачеві слід бути особливо обережним, адже правильне передавання порівнянь визначає структуру та характер мовлення автора.

Важливим аспектом стилістичного перекладу є відтворення індивідуального авторського стилю. Кожен письменник має свої унікальні мовні особливості, які визначаються не лише словниковим запасом, але й синтаксичною будовою, ритмікою та іншими аспектами. Перекладач повинен враховувати цю індивідуальність і робити вибір на користь виразів, які належать до характерності даного письменника.

Ще однією особливістю є збереження інтонаційного забарвлення. Авторська інтонація визначає емоційний стан, настрій та темп тексту. У процесі перекладу важливо відтворити цю інтонацію так, щоб читач отримав аналогічний емоційний досвід. Збереження ритму та мелодії мовлення також відіграє важливу роль у стилістичному перекладі.

В сучасному світі часто недооцінюють роль технологій в перекладі. Засоби машинного перекладу можуть допомагати в процесі передачі лексичних та граматичних структур, але важливо розуміти їх обмеження в стилістичному аспекті. Людська творчість та інтуїція залишаються невід'ємними елементами стилістичного перекладу. У підсумку, особливості перекладу стилістичних засобів художнього тексту є важливим аспектом мистецтва перекладу. Вони вимагають від перекладача чутливості до виразових засобів, емоційності в тексті та вміння відтворювати творчий задум автора. На фоні розвитку технологій важливо зберігати баланс між автоматизацією та збереженням художнього характеру оригіналу в процесі перекладу.

Усі ці аспекти демонструють, що художній переклад – це не тільки технічне завдання, але й мистецтво, що вимагає від перекладача не лише відмінних мовних навичок, але і творчості, емпатії та глибокого розуміння як оригіналу, так і мови, на яку перекладається текст. Художній переклад – це місце, де перетинаються мови, культури та творчість, і де кожен переклад стає унікальним твором мистецтва, відображаючи зусилля перекладача віддати глибокий сенс та красу оригіналу.

1.3. Особливості мовно-стильового аспекту художнього перекладу

Художній переклад – це високорівневе мистецтво, що вимагає від перекладача не лише відмінного знання двох (чи більше) мов, але й глибокого розуміння мовно-стильового аспекту оригіналу. Особливості цього виду перекладу включають в себе ряд труднощів та вимог, пов'язаних із збереженням мовного виразу, стилю та естетичних рис авторського тексту.

Характерна особливість художньої літератури полягає в унікальних аспектах творчості конкретного письменника. Вони включають систему специфічних рис творчого вираження автора, що тісно переплітаються і виявляються у всіх його творах, а також простежуються як «червона нитка» через всю структуру кожного окремого твору. Особливості авторського стилю на мовному рівні виявляються в різноманітному використанні мовних категорій і образів, сформованих за допомогою мовних засобів. Це поняття також називають індивідуальним стилем письменника або ідіостилем / ідіолектом. Згідно з дослідженнями С.М. Щербини, Ідіостиль, або індивідуальний стиль, визначається як комплекс формальних та змістовних лінгвістичних особливостей, що є характерними для творів конкретного автора [44]. Ця система надає літературному тексту неповторність авторського способу вираження [44, с. 263]. У художньому перекладі головним завданням є збереження атмосфери сюжету та стилю автора. Отже, основна мета художнього перекладу полягає в збереженні ідіостилу.

Ідіостиль автора включає індивідуальні чинники, які впливають на текст і виступають в протилежність загальноприйнятим (формальним) чинникам. Ідіостиль письменника відображає його «душевні схильності», в той час як формальні фактори включають мовну систему, епоху, національну приналежність, соціальну групу чи мовну ситуацію [43, с. 452]. Кожен з цих чинників визначає унікальність та неповторність стилю художньої літератури, який може різнитися від автора до автора та навіть у різних творах одного й того ж автора.

Однією з ключових особливостей мовно-стильового аспекту художнього перекладу є відтворення авторської індивідуальності. Кожен письменник має свій унікальний стиль, який формується не лише завдяки використанню певних лексичних одиниць, а й через особливості синтаксичної будови, ритму та мелодії мовлення. Перекладач повинен виявити чутливість до цих особливостей та зберегти їх у перекладі, щоб читач відчував той самий авторський почерк.

Структура речення та синтаксичні конструкції є ще однією важливою складовою мовно-стильового аспекту. В арсеналі письменника можуть бути використані неповторні синтаксичні прийоми, які створюють особливу ритміку та логічні зв'язки у тексті. У перекладі необхідно зберегти цю логіку та ритм, адаптуючи їх до відповідного мовного середовища.

Ще одним важливим аспектом є лексика та її стилістичні асоціації. Оригінальний текст може містити слова, які мають специфічне значення або асоціації в мові автора. Перекладач повинен приділяти увагу вибору слів, які не лише правильно передадуть сенс, але й відтворять той самий емоційний та стилістичний відтінок, що притаманний оригіналу.

Важкою також є передача образності та стилізації. Деякі автори використовують мовні засоби для створення особливого образного світу чи стилю, що може бути важко відтворити в іншій мові. Перекладач повинен бути креативним і знаходити аналогії, які зберегли б аромат оригіналу.

До мовно-стильового аспекту також входить відтворення метафор, порівнянь та ідіом, які створюють відчуття образності та глибини тексту. Ці лінгвістичні засоби можуть бути вкрай культурно-залежними, і їх правильне розуміння та адекватне відтворення є ключем до успішного стилістичного перекладу. Сучасні технології також вносять свій внесок у мовно-стильовий аспект художнього перекладу. Інструменти машинного перекладу допомагають перекладачам швидше подолати бар'єри мови, але важливо враховувати їхні обмеження в передачі стилістичних особливостей та емоційного забарвлення тексту.

У підсумку, мовно-стильовий аспект художнього перекладу – це справжнє викликання для перекладача, який повинен бути одночасно майстром слова та тонким тлумачем мовно-стильових нюансів авторського тексту. Збереження індивідуальності, стилістичної багатогранності та естетичної цінності є ключовим завданням, що визначає високу якість художнього перекладу.

1.4.Інноваційні тенденції у сучасній теорії художнього перекладу

Інноваційні тенденції у сучасній теорії художнього перекладу представляють собою динамічний напрям, який визначається стрімкими змінами в суспільстві, технологічним прогресом та новими вимогами до мовної і культурної комунікації. Ці інновації вносять значний вплив на підходи до художнього перекладу та відображаються на різних аспектах теоретичного дискурсу.

Однією з ключових інновацій є використання сучасних технологій у художньому перекладі. Машинне навчання та штучний інтелект дозволяють розробляти автоматизовані системи перекладу, які можуть швидко обробляти великий обсяг тексту та враховувати контекстуальні особливості. Це розширює можливості перекладу та забезпечує ефективнішу роботу перекладачів, дозволяючи їм зосередитися на творчому боці процесу.

Іншою інновацією є зростання популярності перекладу в режимі реального часу. Сучасні засоби комунікації, такі як відеоконференції та онлайн-платформи, вимагають швидкого та точного перекладу, що ставить перед перекладачами нові виклики. Це також відкриває можливості для розвитку спеціалізованих інструментів, які підтримують художній переклад у режимі реального часу.

Збільшення обсягу культурного розмаїття в перекладі є ще однією інноваційною тенденцією. Сучасне суспільство стає все більше глобальним, і це відображається в художньому перекладі. Зростає попит на роботу з текстами, які відображають різні культурні особливості, що вимагає від перекладачів не лише знання мов, але й глибокого розуміння культурних контекстів.

Спостерігається інтерес до нових методів навчання та підвищення кваліфікації перекладачів. Освіта в галузі художнього перекладу стає більш інтерактивною та адаптивною, зокрема, завдяки використанню онлайн-курсів, вебінарів та інтерактивних практичних завдань. Це дозволяє перекладачам постійно покращувати свої навички та враховувати сучасні

тенденції в галузі. Важливим аспектом інновацій у сучасній теорії художнього перекладу є також розширення підходів до оцінки якості перекладу. Традиційні методи оцінювання здебільшого базуються на лінгвістичних аспектах, але сучасні тенденції спрямовані на врахування культурного контексту, виразності, атмосферності та інших аспектів, що визначають художній характер перекладу.

Інноваційні тенденції також розглядають питання еколінгвістичного підходу до перекладу, враховуючи взаємодію різних культур, мов та екологічних аспектів. Спроби створення сталого, взаємозбагачувального середовища для перекладу стають все актуальнішими у зв'язку з глобалізацією та екологічними викликами. Отже, інноваційні тенденції в сучасній теорії художнього перекладу відображають глибокі зміни в суспільстві та технологічному просторі. Вони спрямовані на вдосконалення процесів перекладу, розширення можливостей перекладачів та підвищення якості художнього перекладу в умовах сучасного світу.

Висновки до розділу 1

У розділі «Теоретичні засади та особливості художнього перекладу» прослідковано ключові аспекти, які визначають сучасну теорію та практику художнього перекладу. Аналізуючи підрозділи, можна сформулювати важливі висновки, які вказують на важливість інноваційних підходів у цьому динамічному та еволюційному напрямку перекладацької діяльності.

На цьому етапі дослідження підкреслило, що художні тексти стають особливим об'єктом перекладу, де перекладацькі трансформації стають невід'ємною частиною процесу. Художня література, будучи виразною формою мистецтва, має свою власну мовну структуру та естетичні особливості. Такий підхід підкреслив важливість врахування та збереження виразності та індивідуальності оригіналу у процесі перекладу, де кожен твір вимагає унікального підходу та творчої інтерпретації.

Дослідження особливостей перекладу стилістичних засобів вказало на необхідність глибокого розуміння та чутливості до авторського стилю. Вибір адекватних еквівалентів для метафор, порівнянь та інших стилістичних елементів стає важливою завданням перекладача. Передача емоційного забарвлення та відтворення образності – ключові виклики цього процесу. Такий аналіз підкреслив важливість креативності та глибокого розуміння культурного контексту.

Огляд мовно-стильового аспекту художнього перекладу підкреслив важливість збереження індивідуальності автора та естетичного виразу тексту. Мовно-стильовий аспект художнього перекладу не лише вимагає глибокого розуміння мови та культурного контексту, але й високого рівня емпатії до творчого виразу автора. Збереження індивідуальності та естетичного виразу стає завданням, яке підкреслює важливість творчого підходу перекладача та його здатність до тонкої мовно-стильової адаптації.

Вибір лексики, ритму та мелодії мовлення вимагає від перекладача чутливості та вміння передати не лише сенс, але й атмосферу та емоційний тон оригіналу. Особливу увагу слід звертати на збереження інтонаційного

забарвлення та структурних особливостей. Збереження індивідуальності автора та естетичного виразу у художньому перекладі є складним завданням, оскільки вимагає не лише розуміння мовних структур, але і почуття стилю та емоційного забарвлення. Перекладач повинен бути вірний не лише лексичним і граматичним аспектам, але і тому особливому «голосу» автора, що робить його унікальним.

Аналіз інноваційних тенденцій у теорії художнього перекладу дозволив визначити вплив сучасних технологій на процес перекладу. Збільшення популярності миттєвого перекладу та використання штучного інтелекту відкривають нові перспективи для перекладачів та розширюють можливості перекладацької сфери. Важливо враховувати ці тенденції при розробці нових підходів та стратегій у галузі художнього перекладу.

У цілому, розділ висвітлив необхідність поєднання традиційних та інноваційних підходів у теорії художнього перекладу. Здійснення успішного художнього перекладу вимагає глибокого розуміння культурних, естетичних та технологічних вимог сучасності. Використання інновацій та традиційних підходів повинно сприяти подальшому розвитку цієї важливої галузі перекладу, забезпечуючи високу якість та відповідність сучасним вимогам.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

2.1. Лексичні трансформації у перекладі художнього тексту

Художній переклад визначається не лише точністю передачі слів, але й здатністю переносити емоції, атмосферу і стиль оригіналу. У цьому контексті трансформації стають важливим інструментом, щоб зберегти дух художнього твору та адаптувати його до вимог різних мов та культур. Трансформації в перекладі художніх текстів – це тонке мистецтво, що вимагає від перекладача розуміння не лише мови, але і культури, емоційної суті та художнього стилю твору. Збереження автентичності оригіналу та його адаптація до нового оточення – завдання, яке вимагає творчості, глибокого розуміння тексту та врахування культурних особливостей. У сфері літературного перекладу трансформації виступають ключовим інструментом, спрямованим на збереження автентичності та духу художнього твору, одночасно адаптуючи його до вимог та особливостей різних мов та культур. Переклад є складним і творчим процесом, де перекладач має завдання не лише передати смислове навантаження оригіналу, а й зберегти його художню цінність та стиль. В цьому відношенні різноманітні трансформації виявляються необхідним інструментарієм.

Однією з основних форм трансформацій у художньому перекладі є лексичні трансформації, які включають в себе зміни в виборі та використанні словникових одиниць. Цей вид трансформацій необхідний для забезпечення точності і відповідності культурним та мовним особливостям мови перекладу. Перекладач використовує лексичні трансформації для врахування смислових, стилістичних та емоційних нюансів, що можуть виникнути через відмінності між мовами.

Крім того, синтаксичні трансформації грають важливу роль у збереженні структури та граматичної правильності тексту при його перекладі. Перекладачі часто змінюють порядок слів, використовують різні

види речень або перебудовують синтаксичну структуру для забезпечення логічної та граматичної відповідності.

Однак, на відміну від лінгвістичних трансформацій, культурні трансформації вимагають глибшого розуміння контексту та особливостей культур, представлених у перекладі. Це може включати в себе адаптацію традицій, обрядів, або навіть заміну метафор та символів, які можуть бути невідомі або неправильно сприйняті в іншій культурі.

Важливим аспектом є також збереження стилю та тону оригінального твору. Трансформації у художньому перекладі мають бути вірними спробами втілити творчий почерк автора та передати його особливий голос. Вибір трансформацій повинен бути обґрунтованим та враховувати найважливіші аспекти тексту. Усі ці види трансформацій є інструментами, які перекладач використовує для збереження та передачі естетичного, культурного та мовного багатства оригінального твору. Вони стають своєрідними мостами між мовами та культурами, дозволяючи читачам отримати доступ до творчого спадку світової літератури у вигляді, зрозумілому та прийнятному для них. Таким чином, трансформації у художньому перекладі не тільки вирішують мовні та культурні виклики, але і вносять цінний внесок у розмаїття світової літератури.

Лексичні трансформації у перекладі художнього тексту визначаються не лише завданням передати сенсове навантаження слів, але й вимогою збереження емоційного, стилістичного та культурного виразу авторського тексту. Лексика, що використовується в оригіналі, нерідко є ключовим елементом створення особливого атмосферного фону, образності та індивідуального стилю. У зв'язку з цим лексичні трансформації є важливою складовою художнього перекладу.

Художній текст – це унікальний світ, де слова стають каменями для будівництва образів, а вибір лексики визначає атмосферу та емоційну напругу твору. Лексичні трансформації в художньому тексті – це магія, яка дозволяє перетворювати слова, розширювати їхні значення та відтворювати

неповторність авторського стилю. Розглянемо, як лексичні трансформації сприяють розкриттю сенсу в художньому тексті, створюючи унікальний лінгвістичний пейзаж.

У художньому тексті кожне слово – це не просто набір літер, але ключ до створення образів. Лексика визначає тон та настрій твору, передає емоційний відтінок. Здатність перекладача адекватно відтворювати та трансформувати ці слова в іншу мову – це велика мистецька вправа. Лексичні трансформації дозволяють авторам виражати свої емоції через слова, надаючи тексту особистісного відтінку. Зміна звичайного терміну на його експресивний варіант може підкреслити авторську позицію та збільшити емоційну відстань між текстом і читачем.

Метафори – це один із найпотужніших інструментів лексичної трансформації. Автор, використовуючи неочікувані порівняння та образи, перетворює звичайні слова в об'єми фантазій та асоціацій. Наприклад, «весняне світло» може відобразити не тільки час року, але й стан душі. Лексичні трансформації сприяють розширенню значень слів та використанню полісемії – коли одне слово може мати кілька різних значень. Це додає глибини тексту та стимулює читача знаходити нові відтінки сенсу.

Художня атмосфера визначається не лише сюжетом, але й вибором слів. Лексичні трансформації можуть перетворити спокійний пейзаж у місце таємничості чи, навпаки, підкреслити його спокій та красу. Авторський стиль часто визначається особливостями використання лексики. Віддзеркалення власної мовної ідентичності в тексті дозволяє створювати твори, неповторні в своєму виразі. Гра слів та іронічна спрямованість часто базуються на лексичних трансформаціях. Витончений вибір слів може створювати гумористичні або іронічні ефекти в тексті, завдяки чому твір набуває додаткових вимірів.

Лексичні трансформації в художньому тексті не тільки передають сенс, але й роблять його мелодійним. Вибір слів може створювати ритмічні образи та гармонію, що поглиблює читацький досвід. Лексичні трансформації

визначають динаміку дії та темперамент тексту. Зміна темпу, вибір активної або спокійної лексики – це інструменти, за допомогою яких автор може підсилити ефективність своєї мети. Лексичні особливості перекладу художнього тексту також включають вибір відповідного словникового еквівалента або варіанту перекладу лексем і лексичних конструкцій. Крім того, перекладач вирішує, які перекладацькі прийоми та засоби буде використовувати, встановлює межі припустимості лінгвістичних трансформацій. У процесі перекладу літературного тексту необхідно уважно враховувати стилістичні особливості художніх творів. Серед таких лексичних особливостей можна виділити стилістичні тропи, такі як епітети, порівняння, метафори, метонімії, синекдохи та інші. Переклад стилістичних засобів представляє собою значуще завдання, оскільки ці тропи відіграють ключову роль у розумінні та тлумаченні тексту та формуванні художніх образів [37 с. 47]. Лексичні конструкції та фразеологічні вирази, що входять до денотативної системи мови-джерела, у процесі перекладу розділяються на дві групи: перекладні еквіваленти, для яких вже існують відповідники в цільовій мові, та безеквівалентні одиниці, для яких в цільовій мові відсутні адекватні відповідники [26, с. 720].

Еквівалентні одиниці в перекладі поділяються на одноквівалентні (з одним перекладним відповідником) і багатоквівалентні (з двома чи більше перекладними відповідниками). Важливо зауважити, що перекладач не завжди може скористатися словниковим відповідником через можливі відсутності деяких неоднозначних слів у словниках або відсутність адекватних відповідників для деяких слів. Деякі варіанти перекладу можуть і не фігурувати у словниках взагалі [38, с. 125]. Розглянемо основні методи перекладу та лінгвістичні перетворення, які можуть застосовуватися при перекладі лексичних засобів у художньому тексті.

Під час процесу перекладу виникають різноманітні труднощі, які обумовлені відмінностями між мовами та особливостями конкретного стилю, а також наявністю багатьох авторських неологізмів та слів, що не мають

прямого еквівалента в іншій мові. Ці фактори спонукають перекладача вибрати метод, що зберігає зміст оригінального тексту незмінним, змінюючи лише лексичну форму його вираження. Лексичні трансформації у перекладі означають внесення змін у лексичні елементи мови оригіналу з метою передачі їх семантичних, стилістичних та прагматичних характеристик у перекладі, з урахуванням норм мови цільової мови. Ці трансформації використовуються у випадках, коли словникові відповідники конкретного слова у мові оригіналу не можуть бути використані у перекладі через розбіжність у значеннях та контексті [20, с. 45].

Неможливо виконувати переклад лексичних одиниць ізольовано, не враховуючи контексту речення чи тексту в цілому. Перекладачі розглядають взаємодію контекстуальних зв'язків та функціональних особливостей тексту, після чого вибирають відповідні еквіваленти. Використання лексичних трансформацій стає доцільним у випадках, коли вихідний текст містить нетрадиційні мовні одиниці, наприклад, власні назви чи поняття, що існують лише в конкретній культурі, або термінологію певної спеціалізованої галузі. Слід відзначити, що словниковий склад мови не просто сукупність слів, а визначена система, яка передбачає безмежну різноманітність, а не випадкові поєднання слів у контексті. Лексичні одиниці автономні та взаємопов'язані чіткими семантико-стилістичними відношеннями. Врахування цієї умови має велике значення під час перекладу. Отже, передаючи значення слова, перекладачеві доводиться робити вибір серед декількох можливих варіантів, обираючи найбільш доцільний для конкретного контексту.

Сутність лексичних трансформацій полягає у тому, що перекладач шукає не лише зовнішню форму іншомовного позначення предмета чи концепції, але й створює новий варіант номінації того самого предмета чи концепції за допомогою мовних засобів вихідної мови. Ці лексичні одиниці займають важливе місце у перекладі, оскільки, хоча вони можуть бути відносно автономними щодо контексту, вони можуть надати готовому перекладу різноспрямованість в залежності від вибору перекладача.

Трансформації є засобом подолання лексичних труднощів у ході перекладу, що включає зміни у формальних або семантичних компонентах, при цьому зберігається основна інформація. Дослідження лексичних трансформацій є важливим і вимагає особливої уваги. Актуальність цього дослідження полягає у потребі узагальнення поняття трансформацій, виокремленні їх видів, аналізі причин, що їх породжують, та розгляді застосування перекладацьких трансформацій, зокрема в художніх текстах.

Класичною та загальноновживаною класифікацією способів перекладу та перекладацьких трансформацій є класифікація Карабана В'ячеслава Івановича. Розглянемо її більш детально.

Транскодування

Транскодування – це метод перекладу, при якому звукова або графічна форма слова вихідної мови передається за допомогою абетки чи системи символів мови перекладу. Цей процес може стосуватися фонетичних чи графічних елементів для забезпечення максимально точного відтворення звукової або графічної структури слова [22, с. 21].

Існує чотири типи транскодування [22, с. 21]:

- 1) транслітерування, що означає передачу слів мови вихідного тексту літерами.
- 2) адаптивне транскодування, коли форма слова в мові вихідного тексту трошки адаптується до фонетичної або граматичної структури мови перекладу.
- 3) змішане транскодування – це переважне використання транскрибування з деякими елементами транслітерування.
- 4) транскрибування, яке передає звукову форму слова мови вихідного тексту за допомогою літер мови перекладу.

Контекстуальна заміна

Контекстуальна заміна в перекладі – це лексична трансформація, при якій перекладним еквівалентом стає слово чи вираз, який не є прямим словниковим відповідником. Вибір такого еквівалента враховує

контекстуальне значення перекладу, його контекст вживання та відповідає мовленнєвим нормам і традиціям цільової мови [22, с. 26 – 27].

Смисловий розвиток

Приєм смислового розвитку в перекладі використовується для контекстуальної заміни слова чи словосполучення, значення якого логічно випливає із значення перекладеної одиниці. Цей метод передбачає введення додаткових деталей або уточнень, які допомагають читачеві легше розуміти контекст та передати необхідний смисловий нюанс. Такий підхід до перекладу спрямований на забезпечення максимальної точності та збереження смислового багатства оригіналу у мові перекладу.

Пермутація (перестановка)

Перестановка – трансформація перестановки в перекладі полягає в зміні розташування (порядку слідування) мовних елементів у тексті в порівнянні з оригіналом. У цьому виді трансформації лексичні елементи обмінюють свої місця (позиції), змінюючи своє розташування на протилежне. Зазвичай це стосується перекладу словосполучень або фраз [22, с. 53].

Вилучення

Вилучення в перекладі – це процес використання еліпсису для видалення семантично-надлишкових слів або фраз, тобто вилучення якого-небудь з членів речення. Цей прийом сприяє збереженню конкретності та лаконічності перекладеного тексту, позбавляючи його від зайвих деталей та додаткового навантаження. Вилучення може застосовуватися там, де воно не порушує змістовності речення та вірно передає сенс оригіналу.

Заміна частини мови

У зв'язку з відмінностями у лексичних та граматичних особливостях мов оригіналу та перекладу, а також у зв'язку з розбіжностями у мовленнєвих нормах, перекладачеві часто доводиться використовувати трансформацію заміни частини мови [22, с. 51]. Цей прийом застосовується тоді, коли збереження певної граматичної характеристики слова, яке перекладається,

може призвести до порушення граматичних норм цільової мови та норм вживання.

Компенсація

Компенсація – це вид перекладацької трансформації, який передбачає відновлення втраченого ефекту тексту оригіналу, створюючи в тексті перекладу аналогічний ефект за допомогою засобів, характерних для мови перекладу та самого перекладеного тексту. Більшість дослідників погоджуються з тим, що компенсація вимагає ретельного стратегічного застосування. Враховуючи те, що передача інформації з однієї мови на іншу завжди містить деяку ступінь втрати, перекладач повинен вирішити, де і коли компенсація є виправданою [22, с. 11].

Компенсація широко використовується там, де необхідно передавати внутрішньо-мовні особливості, що характеризують конкретні мовні аспекти оригіналу, такі як діалект, неправильності чи індивідуальні особливості, а також у випадках передачі прагматичних значень, коли не завжди можна знайти прямий еквівалент у системі мови перекладу [22, с. 12].

Наближений переклад

Цей прийом полягає у тому, що замість використання іноземної реальності перекладач користується реальністю мови перекладу. Ця мова, хоч і має свою національну специфіку, одночасно має багато спільних рис з реальністю мови оригіналу [22, с. 38].

Дослівний переклад

Дослівний переклад означає точне відтворення структури оригіналу без будь-яких змін і без істотного порушення порядку слів у реченні. Цей метод перекладу прагне максимально вірно передати словесні формулювання та граматичну конструкцію оригіналу, зберігаючи його буквальність і лексичну точність [25, с. 12].

Додавання слова

Додавання слова в перекладі включає введення лексичних елементів, які не існують у вихідному тексті, з метою вірного висловлення сенсу

речення (вихідного) та врахування мовленнєвих і мовних стандартів, притаманних культурі мови перекладу.

Лексичні прийоми перекладу включають такі трансформації:

1. Транскрипція й транслітерація: Зміна слова чи фрази із збереженням фонетичної форми відповідно до особливостей вимови мови, з якої вони походять.

2. Калькування: Переклад безпосередньо, залишаючи форму виразу незмінною.

3. Конкретизація: Визначення або обмеження значення слова для точнішого вираження ідеї чи предмета.

4. Генералізація: Загальне визначення слова для вираження широкого або загального значення.

5. Модуляція або значеннєвий розвиток: Зміна значення слова з урахуванням контексту чи особливостей перекладу.

6. Антонімічний переклад: Переформулювання заявного висловлення в оригіналі на від'ємне в перекладі, або навпаки, заміна від'ємного на заявне зі зміненим значенням.

Поділяючи точку зору Н.О.Попової, варто відзначити, що ключовими методами використання чужомовної лексики є транскрипція, транслітерація та калькування [34].

Спершу розглянемо такі форми трансформацій, як транскрипція та транслітерація. Транскрипція (фонетичні засоби) включає в себе взяття слів із іншої мови (інколи з невеликими адаптаціями відповідно до фонетичних особливостей приймаючої мови) з метою збереження звучання. Транслітерація, з іншого боку, є способом запозичення написання іншомовного слова, що передбачає заміну літер чужомовного слова на букви, що відповідають рідній мові [34].

Переклад, використовуючи транскрипцію, спрямований на точне відтворення вимови слова оригіналу, тоді як транслітерація передає його графічне представлення. Ці види трансформацій застосовуються у випадках,

коли у тексті трапляються назви установ, що є специфічними для певної країни, терміни суспільно-політичного життя, назви предметів побуту та, звісно, імена осіб. Важливо відзначити, що перед використанням транскрипції або транслітерації фахівець повинен провести термінологічний та культурологічний аналіз для визначення прийнятних форм передачі термінів, що вже визначені у світовій практиці перекладу. Наступним етапом буде розгляд трансформації калькування.

Визначення калькування, подане українським мовознавцем М.П.Кочерганом, полягає у такому роз'ясненні: «Розрізняють два види запозичень – матеріальні запозичення і калькування. Калькування представляє собою копіювання іншомовного слова, використовуючи власний, не запозичений матеріал; це поморфемний переклад іншомовного слова. У випадку калькування переймаються лише значення та структура іншомовного слова, а не його матеріальна форма.» [22, с. 230].

Відмінність між калькуванням і транскрипцією полягає в потребі застосовувати специфічні трансформації, а не просто переносити механічно форму слова з однієї мови на іншу. Цей вид перекладацької трансформації є домінуючим прийомом передачі реалій в художніх текстах. Техніка генералізації (узагальнення) передбачає заміну конкретного виразу вихідної мови більш загальним виразом, який охоплює більший спектр значень. Розширення лексичної одиниці вихідного тексту використовується, коли в мові перекладу відсутнє конкретне поняття, схоже на те, що використано в оригінальному тексті.

Розглянемо приклад: • *You can't sit down without playing the chair like an accordion (Ray Bradbury. Books) [49].* • *Хоч ви і не можете сісти, не граючи на стільці як на акордеоні (Рей Бредбері. Вибрані твори) [46].*

Перекладач вирішив замінити фразу «*playing the chair like an accordion*» на «не зламати стільця», що є більш зрозумілою українською, але менш експресивною, ніж оригінальне порівняння англійською. Відбулася конкретизація – це форма лексичної трансформації, при якій слово із

ширшою семантикою замінюється терміном із вузким значенням. Використання цього виду трансформацій обумовлене тим, що в мові перекладу відсутня відповідна лексична одиниця, що охоплює широкий спектр семантики.

Основною проблемою є структурна відмінність між мовою оригіналу та перекладом. *Наприклад: • «I'm going to mark the ones where we know Gamemakers' weapon follows us out past the jungle, so we'll stay clear of those,» says Peeta, drawing diagonal lines on the fog and wave beaches (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 166) [50]. • Я відмічу настки продюсерів, які, ми вже знаємо, виходять за межі джунглів, – промовив Піта, креслячи діагональні лінії, які захоплюють узбережжя в секторах туману і хвиль (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 310) [45].*

Слово «gamemakers» у перекладі було конкретизоване та отримало більш вузьке значення, що викликало використання лексичної трансформації – конкретизації. Інший вид трансформації, який розглядатимемо, це смисловий розвиток або модуляція. Модуляція передбачає лексичну заміну, ґрунтуючись на причинно-наслідковому зв'язку понять, які можуть замінювати одне одне. Це може стосуватися як окремих слів, так і фраз. Смисловий розвиток змінює семантичну структуру тексту чи словосполучення, може включати нові елементи або повністю замінювати існуючі. Модуляція – це складний вид трансформації, який вимагає від перекладача майстерності та досвіду. *Наприклад:*

- *«In the cool night the Happiness Machine's metal was too hot to touch» (Ray Bradbury. Books) [48].*

- *«Ніч була холоднувата, але металевий бік Мащини щастя обпik йому пальці» (Рей Бредбері. Вибрані твори) [46].*

Вираз «was too hot to touch» було замінено на «обпik йому пальці», що не лише зберегло експресивність авторської метафори, але й передало її зміст ефективно. Трансформація антонімічного перекладу передбачає заміну лексичної одиниці з протилежним значенням, залишаючи смисл висловлення

незмінним. Цей прийом застосовується у випадках відсутності точного еквівалента в українській мові, або через відмінності в лексико-семантичних системах двох мов, а також для передачі фразеологічних одиниць.

Розглянемо конкретний випадок:

- «*Things seemed clear in my head, and even when I talked before the crowd, but the words never came out of the pen right*» (Collins S. *The Hunger Games: Catching Fire*, p. 95) [50].

- «*У голові слова здаються простими і ясними, навіть перед натовпом я можу їх висловити, але на папері вони виходять беззмістовними й заплутаними*» (Коллінз С. *Голодні ігри. У вогні*, с. 146) [45].

Вірячи у своє «відчуття» тексту, перекладач переглянув фразу «the words never came out of the pen right», додавши деякі прикметники та підсилений конотації. Отже, використання лексичних трансформацій обов'язкове у роботі перекладачів. Дослідження тексту та вміла адаптація лексичних засобів є важливими аспектами перекладу. Текст, перекладений дослівно без застосування перекладацьких прийомів, може втратити зміст та стати незрозумілим.

У процесі перекладу, який полягає в передачі тексту з однієї мови на іншу, основною метою є досягнення адекватності. Адекватний переклад, часто називаючи його еквівалентним, забезпечує передачу незмінного змісту, зберігаючи при цьому відповідний виразовий план згідно з нормами мови перекладу. Для досягнення цієї мети використовуються різні види трансформацій. Прості лексичні трансформації, такі як опущення та додавання, є загальними прийомами. Ці трансформації можуть забезпечити адекватність перекладу, дозволяючи врахувати різницю в структурі речень та виразити думку більш повно. Також може бути необхідно введення додаткових слів для компенсації відсутності відповідного слова чи лексико-семантичного варіанта.

In the inmost recesses of this coppice, not far from the eastern or more remote end of this island, Legrand had built himself a small hut. У потаємних

глибинах миртової хащі, не далеко від сходу, віддаленого від материка краю острова, Легран спорудив собі хатину.

У даному випадку відзначається відсутність слова «small». Англійська мова відзначається максимальною конкретністю, що відображено в оригіналі. Українська мова не має такої тенденції, тому перекладач спрощує англійський варіант.

The shrub here often attains the height of fifteen or twenty feet, and forms an almost impenetrable coppice, burthening the air with its fragrance. Кущі його досягають нерідко п'ятнадцяти – двадцяти футів і утворюють суцільну гущавину, що наповнює повітря важкими пахощами і є майже непрохідними для людини.

У цьому випадку відбулося додавання, обумовлене необхідністю уточнення контексту. В українському перекладі було внесено фразу «для людини», щоб уточнити читачеві, що кущі ростуть настільки близько один до одного, що навіть людина не зможе пройти крізь них.

До трансформацій більш складного характеру входять такі як конкретизація, генералізація, антонімічний переклад та змістовий розвиток. Конкретизація означає заміну слова або словосполучення на вихідній мові більш широким і конкретним за змістом словом або словосполученням на мові перекладу, що має вужче значення. В результаті цієї трансформації виникає відповідність, де початкова лексична одиниця стає логічно включеною. В окремих ситуаціях конкретизація застосовується тим, що відсутнє слово в мові перекладу з таким широким значенням. Інколи назва на мові перекладу не може бути використана через відмінності в конотативних компонентах значення.

Here again he made an anxious examination of the paper; turning it in all directions. He said nothing. Він знову втупився на папір, повертаючи його то саяк, то так, проте зберігав мовчання.

В даному контексті важливо відзначити конкретизацію лексичної одиниці «made an anxious examination,» яка охоплює широкий спектр

значень. У цьому випадку використання конкретизації пояснюється бажанням максимально точно відтворити деталі, що описані автором. Загальні значення уточнюються за допомогою контексту. З іншого боку, генералізація є заміною вихідної лексеми, яка має більш вузьке значення, на лексему в перекладі з більш широким значенням. Таке перетворення виражає родове поняття, яке включає в себе початковий вид. Вибір слова з загальнішим значенням може бути обумовлений стилістичними міркуваннями.

...a scarabaeus which he believed to be totally new, but in respect to which he wished to have my opinion on the tomorrow. ...жук, як він вважав був абсолютно новий вид, він сказав, що завтра хоче почути моє судження про нього.

Антонімічний переклад включає лексичну трансформацію, при якій позитивна форма в оригіналі замінюється негативною формою в перекладі або негативна форма в оригіналі замінюється позитивною у перекладі. У цьому процесі також відбувається заміна лексичної одиниці мови оригіналу відповідною одиницею в перекладі з протилежним значенням. У випадках англоукраїнських перекладів ця форма трансформації часто використовується, особливо тоді, коли в оригіналі негативна форма поєднується із словом з негативним префіксом. Застосування антонімічного перекладу стає необхідним у тих випадках, коли необхідно здійснити комплексну лексико-граматичну заміну певного речення для надання перекладу більшої естетичності.

Here again he made an anxious examination of the paper; turning it in all directions. He said nothing. Він знову втупився на папір, повертаючи її то саяк, проте зберігав мовчання. Негативна конструкція в англійському реченні he said nothing змінюється на ствердну конструкцію «проте зберігав мовчання».

В даному прикладі ми спостерігаємо змістовний розвиток. Після того, як ми поспішно вирушили в дорогу і підняли скриню, ми благополучно

дійшли додому до одного години ночі. Англійський вираз «excessive toil» тут замінений українським висловом «дорога була нелегкою», при цьому причина вказується як наслідок.

Після аналізу перекладу тексту художнього жанру ми визначили етапи формування еквівалентного варіанту від перекладача. При визначенні окремого варіанту перекладу активно використовувалися перекладацькі трансформації. Аналізуючи оригінал і переклад, можна зазначити, що для досягнення смислової близькості між перекладом та оригіналом є важливим встановлення відповідностей між лексичними одиницями англійської мови, які не є еквівалентними, за допомогою перекладацьких трансформацій.

Узагальнюючи, ключові виклики перекладу та характер всього перекладацького процесу виникають з різниць у структурах та принципах роботи мов, які беруть участь у цьому процесі. Для досягнення ефективності у перекладі важливо використовувати лексичні трансформації, які передбачають заміну конкретних лексичних одиниць мови оригіналу лексичними одиницями мови перекладу, які не є їхніми словниковими еквівалентами.

Було виокремлено шість видів лексичних трансформацій, що мають місце під час перекладу: конкретизація значення слова, генералізація значення слова, додавання слова, вилучення слова, заміна слова однією частиною мови іншою, перестановка слова.

Одним з простих у використанні методів перекладу лексичних одиниць є транскодування. Цей метод передбачає передачу звукової або графічної форми слова оригінальної мови за допомогою абетки мови перекладу. Транскодування охоплює транскрибування (передачу звукової форми слова оригінальної мови літерами мови перекладу) та транслітерування (передачу слова оригінальної мови за допомогою літер мови перекладу) [39, с. 35]. Процес транскодування може бути застосований до термінів, інтернаціоналізмів, реалій та інших елементів. Слова, які не мають прямого відповідника в мові перекладу, такі як авторські оказіоналізми чи неологізми,

можна замінювати іншими випадково вибраними словами в мові перекладу. Цей метод застосовується, коли в культурі мови перекладу немає аналогічного поняття або явища, і, відповідно, відсутній еквівалент для слова, яке описує це явище. Проблеми симетричності та несиметричності у мовних системах виникають через наявність прогалин (явище лакунізації), випадкову варіативність мовної системи, її еволюцію, тенденцію до економії мовних знаків та відхилення в лексико-граматичних одиницях [4, с. 201].

У такому випадку перекладач стикається з труднощами, оскільки відсутність адекватних слів у мові перекладу та вимоги до досягнення адекватності та еквівалентності ускладнюють вибір лексичних відповідників. Ще одним лексичним методом перекладу художніх текстів є калькування, яке включає дослівний або буквальний переклад. Калькування визначається як стратегія перекладу, при якій компоненти лексики замінюються відповідниками у цільовій мові, включаючи морфеми або слова в стійких виразах. Цей метод може застосовуватися у поєднанні з іншими методами перекладу. Важливо відзначити, що калькування передбачає, що відповідником вихідної лексеми у цільовій мові є перший підходящий в словнику [26, с. 721].

Калькування може використовуватися тільки при умові, що перекладний еквівалент зберігає стандарт вживання та сполучуваності слів у мові перекладу. Також використовується описовий переклад, де слово, словосполучення чи фразеологізм замінюються в мові перекладу таким словосполученням, яке точно передає суть оригіналу. Описовий переклад повинен відповідати ряду вимог, включаючи точне відтворення основного змісту вихідного поняття, уникання зайвої складності та надмірності в описі, а також простоту структури словосполучення. При перекладі лексичних конструкцій можуть використовуватися різноманітні перекладацькі трансформації, які, за визначенням перекладача І.В. Корунця, є засобами перетворення мовних одиниць оригіналу на відповідні мовні одиниці перекладу та забезпечують адекватність перекладу [29, с. 210].

Лексичні перекладацькі трансформації включають в себе різноманітні прийоми, такі як додавання (розширення), перестановка (або переміщення), генералізація, конкретизація, логічна синонімія та модуляція. При використанні трансформації додавання (розширення) часто використовується описовий переклад, що передбачає введення додаткових лексичних одиниць для передачі імпліцитних елементів смислу, які присутні в оригіналі, але не виражені лінгвістично. З іншого боку, скорочення визначається відмовою від передачі семантично надлишкових слів при перекладі, особливо тих, чиє значення є несуттєвим або може легко відновитися в контексті [26, с. 721].

Перестановка, або переміщення, у художньому перекладі є важливою трансформацією, яка використовується для забезпечення максимальної адекватності та логічності перекладеного тексту. Цей прийом передбачає вибір найбільш відповідного перекладу одиниці мови, але її місце в тексті перекладу змінюється порівняно з оригіналом.

Використання перестановки у перекладі може бути обґрунтоване різними мовними особливостями та відмінностями у структурі речення між мовами джерела та цільовою мовою. Одним із ключових аспектів цієї трансформації є збереження логічного порядку слів або фраз, щоб забезпечити сприйняття тексту читачем у межах мовної конвенції цільової аудиторії.

Важливо враховувати, що перестановка може виникнути не лише через різницю у структурі речення, але й у зв'язку з особливостями синтаксичних конструкцій, що можуть варіюватися між мовами. Перекладачі зазначають, що використання перестановки дозволяє досягти більшої природності та зрозумілості перекладу, оскільки враховує специфіку мовленнєвого потоку у цільовій мові.

Іншим важливим аспектом перестановки є урахування культурних відмінностей, оскільки логічний порядок інформації часто залежить від особливостей мислення та вираження думок у різних культурах. Перестановка дозволяє зберегти логіку та виразність тексту, адаптуючи його

до культурного контексту цільової аудиторії.

Застосування перестановки може бути особливо актуальним у випадках, коли мовний конструкт оригіналу може викликати непорозуміння або збити з толку читача мови призначення. Переставляючи слова або фрази, перекладач прагне досягти оптимального балансу між збереженням смислового навантаження та врахуванням особливостей цільової мови.

Важливо підкреслити, що ефективність перестановки в перекладі полягає у ретельному вивченні контексту, семантичних відтінків та мовних нюансів. Перекладач повинен бути вмілим вибирати оптимальні варіанти перестановки, які враховують якісь особливості мови джерела, так і відповідають вимогам та особливостям цільової аудиторії.

У підсумку, перестановка у художньому перекладі є важливим інструментом для досягнення гармонійного злагодження між оригіналом та перекладом. Вона дозволяє зберегти смислову точність та виразність, адаптуючи текст до лінгвістичних та культурних реалій цільового оточення. [29].

Крім цього, у процесі своєї перекладацької діяльності перекладач може застосовувати лексико-семантичні заміни, такі як генералізація, конкретизація, логічна синонімія та модуляція. Лексико-семантична заміна – це метод перекладу, який передбачає використання мовних одиниць перекладу, чий зміст відрізняється від змісту вихідних одиниць. Проте значення цих одиниць може бути виведено з контексту завдяки логічним перетворенням певного типу. Розглянемо кілька форм лексико-семантичної заміни:

- генералізація: заміна лексеми в оригіналі менш широким терміном цільової мови, який має більше широкий зміст.

- конкретизація: лексико-семантична заміна одиниці оригіналу більш широким терміном цільової мови, що має менший зміст.

- логічна синонімія: заміна вихідної мови одиницею мови перекладу, яка в даному контексті є її логічним синонімом.

- модуляція (іноді «смісловий розвиток»): це заміна слова чи виразу в мові оригіналу словом чи виразом мови перекладу, зміст яких не є абсолютно однаковим, але логічно витікає з значення вихідної одиниці.

Слід відзначити специфіку використання методу конкретизації, відрізняючи його від методу логічної синонімії. Основна відмінність полягає в тому, що при конкретизації значення, використаного в перекладі, розглядається як окреме поняття, яке логічно входить у загальне значення слова в оригіналі. У випадку логічної синонімії значення слова в перекладі не входить до поняття, яке замінюється. Воно є рівнозначним, але не завжди, а лише у конкретному контексті.

Однією з основних лексичних трансформацій є вибір еквівалентів. Вибір відповідних слів у мові перекладу – це справжнє мистецтво, оскільки не завжди існує прямий аналог для кожного слова чи виразу. Перекладач повинен враховувати контекст, стиль, емоційний забарвлення та вибирати слова, які не лише передадуть сенс, але й вірно передадуть той самий емоційний відтінок, який притаманний оригіналу.

Важливим аспектом лексичних трансформацій є адаптація до культурного контексту. Деякі слова або вирази можуть мати специфічні культурні конотації, які не завжди можна точно відтворити в іншій мові. Перекладач повинен бути обізнаним із культурними особливостями обох мов та здатним вибирати такі лексичні варіанти, які не втрачають сенс і при цьому не порушують культурної чутливості.

Лексичні трансформації включають не лише заміну слів, але й переосмислення структури речень. Синтаксичні особливості мови оригіналу можуть вимагати від перекладача відмінної конструкції в мові призначення. Це особливо актуально у випадках, коли в арсеналі мови перекладу відсутні або мають іншу форму виразові засоби, які використовує автор оригіналу.

Лексичні трансформації також пов'язані з вибором стилістичних відтінків. Авторський стиль часто будується на особливостях використання мовних засобів, що визначають його індивідуальність. Перекладач повинен

бути здатний відтворити цей стиль, вибираючи лексичні одиниці, які відповідають тону та манері мовлення автора.

У художньому перекладі особливу увагу слід приділяти фразеологізмам та ідіомам. Ці мовні конструкції мають вкрай індивідуальний характер та можуть важко відтворюватися дослівно. Перекладач повинен бути винахідливим у використанні виразів, які вірно передадуть образність та смисловий зміст.

У світлі розвитку інформаційних технологій важливим є також використання комп'ютерних програм для підтримки лексичних трансформацій. Інструменти машинного перекладу допомагають у прискоренні процесу, але важливо враховувати їхні обмеження та коригувати результати вручну, забезпечуючи високу якість перекладу.

У підсумку, лексичні трансформації у перекладі художнього тексту вимагають від перекладача не лише знання обох мов, але й глибокого розуміння культурних, естетичних та стилістичних аспектів тексту. Це високотехнічне завдання, яке передбачає поєднання професійної ерудиції та творчості для того, щоб відтворити в перекладі не лише слова, але й дух, емоції та індивідуальність оригіналу. Усі ці аспекти демонструють, що лексичні трансформації в художньому тексті – це не просто мовна функція, але й тонка майстерність, яка здатна перетворити слова в живі образи та створити особливий світ тексту. Вибір слів – це дія митця, який завдяки лексичним трансформаціям відкриває нам нові горизонти та розкриває сенсові глибини.

2.2. Роль перекладацьких трансформацій у збереженні емоційного забарвлення оригіналу

Перекладацькі трансформації відіграють ключову роль у збереженні емоційного забарвлення оригіналу, оскільки вони впливають на спосіб вираження та передачу емоцій через мовні бар'єри. Емоційне забарвлення

тексту є важливим елементом художнього та літературного спілкування, і його вдале відтворення в перекладі вимагає не лише точності, але й вірності атмосфері та емоційному тону оригіналу.

Художній переклад, як мистецтво передачі краси та сенсу через іншу мову, стає великим викликом, особливо коли мова йде про збереження емоційного забарвлення оригіналу. Емоційна інтенсивність в художньому тексті – це не лише сюжет та персонажі, але і спосіб, яким автор вміщує почуття, настрої та емоції в тканину слів. Розглянемо різноманітні аспекти збереження емоційного забарвлення оригіналу в процесі художнього перекладу.

Художній текст часто стає носієм глибоких почуттів і емоцій, які автор вкладає в кожне слово. Збереження цієї емоційної інтенсивності – ключова мета перекладача, оскільки саме вона формує особливий відтінок твору та визначає враження, яке отримає читач. Емоційне забарвлення оригіналу не обмежується лише словами; воно вбудоване в контекст, взаємодію персонажів, описові пасажі та діалоги. Перекладач повинен не лише зрозуміти інтенсивність почуттів, але і вірно передати їх у новому лінгвістичному середовищі. Лексика грає ключову роль у передачі емоцій. Вибір слів може створювати атмосферу невимушеності, тепла чи напруженості. Перекладач повинен бути вдосконаленим в мистецтві вибору тих висловів, що найкраще відтворять тон та емоційний вимір оригіналу.

Емоції можуть бути суб'єктивними, і їхнє розуміння часто залежить від контексту та особистого досвіду читача. Перекладач повинен враховувати цю суб'єктивність, шукаючи способи, які викликають аналогічні емоції в різних культурних та мовних групах. Емоційне забарвлення тексту часто пов'язане з емоційним станом персонажів. Перекладач повинен відчувати та розуміти емоційний шлях кожного героя, адаптуючи мовні засоби так, щоб передати не лише слова, але й їхні внутрішні переживання.

Ритм та темп тексту можуть підкреслювати емоційні перепади. Перекладач повинен бути чутливим до цих музичних елементів мови та

здатним передавати їх в новому контексті. Тон та нюанси є ключовими у збереженні емоційного забарвлення. Чітка різниця між виразами «радість» та «веселий» може значити світ для тексту, і перекладач повинен знаходити точні відповідники, щоб передати кожен відтінок емоцій.

Метафори та символи мають сильний емоційний потенціал. Вони можуть викликати асоціації та враження, що допомагають читачеві відчувати те саме, що і оригінальний автор.

Одним з найбільших викликів у художньому перекладі є ризик втрати емоційної глибини. Навіть дрібні відступлення від оригіналу можуть призвести до втрати інтенсивності емоцій та змінити характер тексту. Культурні різниці можуть впливати на спосіб сприйняття емоційного забарвлення. Перекладач повинен бути в курсі культурних особливостей, щоб зберегти сенс та інтенсивність емоцій відповідно до кожного культурного середовища.

Творчість Сьюзен Коллінз у серії романів «Голодні ігри» визначається великою різноманітністю та глибиною емоційного забарвлення. Роль перекладацьких трансформацій в цьому контексті стає критичною для передачі не лише сюжетних нюансів, але й вираження емоційної інтенсивності, яка є однією з основних характеристик творчості авторки. У «Голодних іграх» Коллінз досліджує складні емоційні стани героїв, сприймаючи їхні переживання та внутрішній конфлікт. Перекладацькі трансформації в даному контексті виступають як засіб для відтворення цих емоцій на іншій мові так, щоб читач перекладу відчував той самий внутрішній поштовх, що й оригінальний читач.

Однією з ключових ролей перекладацьких трансформацій у збереженні емоційного забарвлення є точність та чутливість до нюансів. Коллінз вміло використовує слова та образи, щоб передати слізливість, відчай, але й силу та волю героїв. Перекладач повинен бути спроможний вибрати адекватні еквіваленти, які відтворюють не лише поверхневий зміст, але й емоційну глибину сцен та діалогів.

Ще однією важливою рисою перекладацьких трансформацій є здатність адаптувати стиль індивідуальних героїв до культурних особливостей мови перекладу. Кожен персонаж у «Голодних іграх» має свій унікальний мовний стиль, який виражає його характер та почуття. Перекладач повинен зберегти цей унікальний стиль, враховуючи при цьому специфіку мови та культурні особливості цільового аудиторії.

У контексті «Голодних ігор» емоційне забарвлення є не лише елементом сюжету, але й ключовою складовою характерів та атмосфери. Перекладацькі трансформації викликають необхідність глибокого розуміння не лише лінгвістичних аспектів, але й психології та емоційної реалії героїв. Це вимагає від перекладача великого таланту та чуттєвості для того, щоб передати всю гаму емоцій, яку пропонує читачеві Коллінз.

Отже, у творчості Сьюзен Коллінз, яка славиться своєю здатністю вкладати глибокі емоційні рівні в свої твори, роль перекладацьких трансформацій визначальна. Вони виступають не просто як інструмент передачі сюжету, але й як ключовий компонент для збереження інтенсивності та емоційного забарвлення оригіналу в перекладі. Творчість Рея Бредбері, зокрема його роман «Кульбабове вино», є винятковим прикладом високого рівня художнього вираження, що включає емоційне забарвлення тексту. У процесі перекладу цього твору виникає важливе питання про роль перекладацьких трансформацій у збереженні емоційної глибини та інтенсивності оригіналу.

Перекладацькі трансформації в художньому перекладі розглядаються як засіб адаптації та виразу еквівалентних емоцій у новій мовній формі. Оригінал Бредбері пронизаний унікальним емоційним зарядом, що виникає з авторської глибини переживань та вражає читача на різних рівнях. У ході перекладу, завданням перекладача є збереження цієї емоційної насиченості та дотримання атмосфери, яку створив автор.

Один із ключових аспектів ролі перекладацьких трансформацій у збереженні емоційного забарвлення – це вибір лексики та використання

мовних засобів, які передадуть не лише смисловість, а й емоційний струм тексту. Перекладач повинен бути вражений тим самим емоційним впливом, як і автор, та вміти виразити це в іншій мові.

Додатково перекладацькі трансформації включають в себе адаптацію образності та метафор, які роблять твір Бредбері насиченим і виразним. Завдання перекладача полягає в тому, щоб знайти еквіваленти, які не тільки передадуть смислову структуру, але й відтворять образність та метафоричність оригіналу. Збереження емоційного забарвлення в перекладі також стоїть перед викликом культурної адаптації. Трансформації повинні враховувати відмінності у сприйнятті та вираженні емоцій в різних культурних середовищах, забезпечуючи збереження оригінальної емоційної сутності.

Усе вище зазначене підкреслює важливість творчого підходу перекладача та його здатність до глибокого відчуття та розуміння емоційного виміру твору Рея Бредбері. Лише за умови уважного відтворення емоційного спектру оригіналу через перекладацькі трансформації, читач нової мови матиме можливість зануритися в той самий світ почуттів, як і читач оригіналу.

Збереження емоційного забарвлення оригіналу в художньому перекладі – це завдання, що вимагає від перекладача не лише відмінних мовних навичок, але і високого рівня емпатії, тонкої мовної чутливості та тонкої художньої пристрасності. Коли емоції оригіналу відтворюються точно та виразно, художній переклад стає містом, де перетинаються не лише мови, але і емоційні світи, об'єднуючи читачів у трансформованій реальності твору.

Передусім, перекладацькі трансформації впливають на вибір слів та їхню інтерпретацію. У процесі перекладу перекладач повинен знаходити лексичні еквіваленти, які не лише передадуть основний сенс, але й максимально точно відобразять емоційне навантаження. Вибір слів здебільшого залежить від контексту та відтінків значень, що можуть суттєво впливати на сприйняття тексту читачем.

Визначивши ключові концепції трансформацій та їх особливості в контексті художньої літератури, розглянемо увесь обсяг речень, щоб виявити наявність в них перетворень, зокрема лексичних та граматичних. Для перекладу роману «Голодні ігри» використовувалися різноманітні трансформації з метою забезпечення цілісності перекладу. По-перше, слід відзначити, що оригінальна версія роману була написана від першої особи в теперішньому часі. Перекладач вирішив, що використання минулого часу буде більш зрозумілим та приємним для українських читачів. Таким чином, у всіх зазначених прикладах застосовувалася одна трансформація – граматична заміна часової форми.

Проаналізуємо наступні приклади: *Оригінал: I'm sure none of them actually know because, in the Hob, the standard protocol for someone showing up with a wild turkey is for everybody to bid on the drumsticks (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 55).* *Переклад: Я була впевнена, що ніхто цього насправді й близько не знає, адже на Горні, коли хтось з'являється з дикою індичкою в руках, стандартна процедура – пропонувати за неї і найвигіднішу ціну (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 41).*

Розглянемо наступні приклади:

Оригінал: «I'm sure none of them actually know because, in the Hob, the standard protocol for someone showing up with a wild turkey is for everybody to bid on the drumsticks» (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 55).

Переклад: «Я була впевнена, що ніхто цього насправді й близько не знає, адже на Горні, коли хтось з'являється з дикою індичкою в руках, стандартна процедура – пропонувати за неї і найвигіднішу ціну» (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 41).

У процесі перекладу цього речення перекладач використав різноманітні трансформації на граматичному та лексичному рівнях. Зокрема, граматичні трансформації включають переклад герундію за допомогою складнопідрядного речення із підрядним зв'язком, що містить сполучник «коли». Крім того, до основного речення додано сполучник «що», що

відповідає вимогам української мови.

Порівнюючи речення оригіналу та його переклад, можна відзначити цікаві аспекти, пов'язані з лексичними труднощами. Перекладач вирішив використовувати трансформацію опущення, не перекладаючи слово «everybody» і тим самим полегшивши структуру вихідного речення. Особливу увагу слід звернути на переклад фрази «to bid on the drumsticks». Хоча drumsticks у загальному розумінні може вказувати на барабанні палички, перекладач використовує більш конкретний переклад «нижня частина ноги курки або подібної птиці, яку їдять як їжу». *drumstick – the lower part of the leg of a chicken or similar bird eaten as food [53]*.

Перекладач вирішив уникнути використання цієї дефініції і не став передавати атмосферу; замість цього він використав трансформацію, додавши щось нове в кінцевому варіанті. to bid on the drumsticks перетворилось у пропонувати найвигіднішу ціну.

Вираз «стандартний протокол» можна відтворити повним калькуванням, але перекладач вибрав більш зрозумілу для нас формулювання: «стандартна процедура».

Оригінал: Things seemed clear in my head and even when I talked before the crowd, but the words never came out of the pen right (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 95).

Переклад: У голові слова здаються простими і ясними, навіть перед натовпом я здатна їх висловити, а от на папері вони виходять беззмістовними й заплутаними (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 146).

В даному прикладі ми можемо спостерігати виразні зміни у структурі, оскільки фраза «in my head» у оригінальному варіанті знаходиться у середині речення, тоді як український переклад розташовує цю фразу на початку. Перекладач замінює слово «things» на аналог, що є досить обґрунтованим кроком, оскільки це допомагає уникнути повторень та враження надмірності іменників, а загалом надає єдності сенсу речення. Також перекладач використовує додавання слова. Прикметник «clear» англійською був

перекладений як «простий і ясний» українською мовою. Цікавою є також інтерпретація частини речення «the words never came out of the pen right».

В даному випадку перекладач використовує власне відчуття атмосфери і переформулює частину речення, додаючи при цьому прикметники для підсилення конотативного значення. Отже, вжито антонімічний переклад (лексико-граматична трансформація), і фраза була перекладена як «вони виходять беззмістовними й заплутаними».

Оригінал: The meal's subdued. So subdued, in fact, that there are long periods of silence relieved only by the removal of old dishes and presentation of new ones (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 95). Переклад: За вечерею панувала пригнічена атмосфера. Настільки пригнічена, що нескінченне мовчання розбивалося тільки тоді, коли забирали одні страви та приносили нові (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 177).

У цьому випадку можна спостерігати виразний приклад конкретизації, яка, крім того, несе на собі емотивну функцію. Звичне дієслово «to be» у формі «is» із абстрактним значенням було перекладено на українську мову дієсловом «панувала» з більш конкретним смислом. Також важливим є заміщення головного члена речення, оскільки у оригіналі слово «meal» виступає у ролі підмета, тоді як у українському перекладі цей аспект не відображений.

Крім того, дана ілюстрація чудово показує трансформацію генералізації. Англійське слово «old» (старий) було в українському перекладі замінене на «одні», виражаючи тим самим більш загальний і узагальнюючий характер.

Оригінал: And I think I can make out one or two of those wavy squares, chinks in the armor, Wiress and Beetee called them, because they reveal what was meant to be hidden and are therefore a weakness (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 143). 51 Переклад: Я роздивилася кілька мінливих квадратів – слабких місць, як їх називали Бінер і Вариста, адже тут було видно те, чого видно бути не має. (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 266).

Речення було перекладено шляхом перетворення його зі складнішою граматичною структурою на більш просте за своєю будовою. Перекладач використовував трансформацію опущення, вилучивши частину на початку оригінального речення: «And I think...». Те саме стосується й останньої частини речення «and are therefore a weakness», яка також була вилучена у перекладі. Навіть при відсутності цієї частини в перекладі загальний сенс речення не постраждав, оскільки ця трансформація спростила його розуміння. Зокрема, вже на початку перекладеного речення ми зустрічаємо фразу «слабкі місця», що свідчить про те, що перекладач спростив це речення для полегшення його сприймання читачем.

Власні назви Wiress та Beetee були адаптивно транскодовані українським перекладачем і тепер звучать як Вариста та Біпер у відповідному українському перекладі.

Оригінал: «I'm going to mark the ones where we know Gamemakers' weapon follows us out past the jungle, so we'll stay clear of those», says Peeta, drawing diagonal lines on the fog and wave beaches (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 166). Переклад: Я відмічу пастки продюсерів, які, ми вже знаємо, виходять за межі джунглів, – промовив Піта, креслячи діагональні лінії, які захоплювали узбережжя, в секторах туману і хвилі (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 310).

Аналізуючи цей приклад, можна відзначити, що тут переважно застосовані граматичні трансформації. Знову відбулося опущення деяких елементів речення, зокрема його початку «I'm going to...», яке може бути перекладено як «Я збираюсь...», але перекладач вдало відтворив сенс цієї фрази словом «відмічу», що точно передає майбутню дію оригінального речення. Також було опущено фразу «so we'll stay clear of those».

Помітна граматична трансформація полягає у введенні підрядного означального речення, яке відсутнє в англійському варіанті.

Щодо лексичних трансформацій, варіант слова «gamemakers» – «продюсери» втратив широкий смисл і став більш конкретним за значенням,

тобто була використана лексична трансформація конкретизації. Слово «diagonal» було відтворено за допомогою адаптивного калькування.

Важливо відзначити, що кінцевий варіант речення має значно спрощену структуру, оскільки перекладач віддавав перевагу передачі загального сенсу й уникненню непотрібних елементів, спрямовуючи увагу читача на основний зміст.

Оригінал: Ironically, her logical, if demanding, reply is only one that comforts me. (Collins S. The Hunger Games: Catching Fire, p. 168). Переклад: За іронією долі, тільки її логічне, хоча й зверхнє зауваження змогло мене переконати (Коллінз С. Голодні ігри. У вогні, с. 314).

У цьому прикладі виразно відзначається процес додавання. Слово *ironically* (іронічно) передається за допомогою повного українського виразу «за іронією долі». Це є відзначеним рішенням, оскільки використання слова «іронічно» може не викликати такого самого емоційного резонансу і є менш звичайним для українського читача.

Перекладач також власним чином інтерпретує фразу «to comfort somebody». Замість традиційного перекладу «заспокоїти», він відхиляється від первісного значення і надає йому зовсім іншу, хоча трошки схожу семантику.

Також спостерігається трансформація опущення, оскільки частина речення «if demanding» відсутня у перекладі.

Оригінал: I want everyone to think of one incident where Katniss Everdeen genuinely moved you (Collins S. The Hunger Games: Mockingjay, p. 42). 53 Переклад: Я прошу вас приділити мені всього хвилинку. Поміркуйте і пригадайте моменти, коли Катніс Евердін зворушила вас (Коллінз С. Голодні ігри. Переспівниця, с. 78).

Цей приклад відрізняється багатьма трансформаціями, що робить його досить насиченим. Він яскраво демонструє перетворення зовнішньої структури речення, що призводить до утворення двох повноцінних речень з власними граматичними основами. Перекладач розширює їх і додає нові

елементи, такі як фраза «приділити мені всього хвилинку» в першому реченні, що є чисто творчою інтерпретацією перекладача. Дієслово «to think» перекладається за допомогою конкретизації значення і отримує лексичне розширення у вигляді «поміркуйте і пригадайте».

Також помітна граматична трансформація: іменник «incident» в англійському реченні вживається в однині, тоді як в українському варіанті використовується множина – «моменти». Останній елемент відзначається додатковими перетвореннями, основним з яких є конкретизація, оскільки значення слова «incident» може бути подане як «серйозна або насильницька подія, така як злочин, нещасний випадок чи напад», або «щось, що трапляється, особливо щось незвичайне чи неприємне», які неяскраво вказують на описане перекладачем явище.

Загалом перекладене речення включає лексичне перетворення, зокрема транскодування, що відображає вибір адаптованого варіанту для кращого розуміння контексту.

Оригінал: Everyone else is dressed in 13's dark gray military jumpsuits, even Haymitch, although he seems unhappy about the snugness of his collar (Collins S. The Hunger Games: Mockingjay, p. 44). Переклад: Всі присутні були одягнені в темно-сірі комбінезони, навіть Геймітч, хоча, здавалося, йому з таким тісним комірцем незручно (Коллінз С. Голодні ігри. Переспівниця, с. 85).

Англійське слово «everyone» (укр. всі) було визначено більш конкретно в процесі перекладу. Перекладач акцентує увагу на тому, що не всі люди в світі, а лише ті, хто присутні, були одягнені у темно-сірі комбінезони. У останній фразі ми відзначаємо опущення, яке, за нашим мнением, може бути вважане зайвим, оскільки автор [54] підкреслює, що саме ці комбінезони належать мешканцям Округу 13, і це є дуже важливим елементом у даному фрагменті. Також відбулося вилучення слова «military» у словосполученні dark gray military jumpsuits під час перекладу.

Власна назва «Haymitch» була перекладена за допомогою

транслітерації як «Геймітч». Граматичні заміни частини мови відбулись під час перекладу іменника «snugness», який у кінцевому варіанті був перекладений українським прикметником «тісний», та прикметника «unhappy», який був перекладений прислівником «незручно».

Оригінал: Now that the flurry of activity leading up to this mission is over, I realize I have no idea what I'm facing on this trip to District 8 (Collins S. The Hunger Games: Mockingjay, p. 45). Переклад: I тільки тепер, коли закінчився метушливий процес підготовки, я втямила, що ж мене чекає в Окрузі 8 (Коллінз С. Голодні ігри. Переспівниця, с. 86).

У варіанті української мови ми відзначаємо введення слова «тільки», яке було додане для емоційного підсилення та надання великого значення дії; таким чином, це є прикладом додавання. Також в цьому випадку можна відзначити протилежне явище – опущення, а саме наступного фрагменту «I have no idea what I'm facing on this trip». Перекладач вирішив уникнути дослівної передачі та трошки скоротив речення. В результаті отримуємо складнопідрядне речення з використанням сполучників «коли» та «що».

Оригінал: I feel if I don't get outside immediately, I'll just go ballistic, but I'm still in Special Defense when I'm waylaid by Haymitch (Collins S. The Hunger Games: Mockingjay, p. 88). Переклад: Я вирішила не коментувати і просто вилетіла з кімнати: ще хвилинка – і я зірвуся. Не встигла я вийти зі Штабу оборони, як наїтовхнулася на Геймітча (Коллінз С. Голодні ігри. Переспівниця, с. 127).

У даному випадку перекладач впроваджує спрощення в український варіант тексту шляхом упрощення умовного речення та розмиття його меж. Також відзначається трансформація додавання, яка проявляється в нових елементах, з'явившихся в українському перекладі, таких як «вирішила не коментувати». Крім того, слово «just» отримало більш конкретне значення – «ще хвилинка».

Застосування фігур мови, таких як метафори чи порівняння, є ще однією важливою перекладацькою трансформацією, що впливає на емоційне

забарвлення. Оригінал може використовувати образність, яка відзначається власним емоційним зарядом, і перекладач повинен знаходити відповідні образи в мові призначення, що здатні викликати аналогічні асоціації та відчуття.

Синтаксичні трансформації грають важливу роль у структурі речень та використанні граматичних конструкцій для досягнення конкретного ефекту. Зміни в структурі можуть впливати на логіку та ритм тексту, а також на його емоційне забарвлення. Перекладач повинен бути вдатним передати не лише лексичний зміст, а й зберегти емоційний флірт та інтонаційні аспекти оригіналу.

Адекватне відтворення діалогів та мовленнєвих актів також важливо для збереження емоційного забарвлення. Стилiстичні варіації мовлення персонажів часто визначають їхні емоційні стани та особистісні характеристики. Перекладач повинен уважно добирати фразеологізми, тон та мовленнєві особливості, щоб передати автентичність та емоційні відтінки.

Важливо відзначити роль культурних трансформацій у збереженні емоційного забарвлення оригіналу. Різниця у культурних контекстах може призводити до того, що те, що вважається емоційно зарядженим в одній культурі, може мати інші асоціації в іншій. Перекладач повинен враховувати ці особливості, адаптуючи текст так, щоб його емоційна сила була зрозумілою та відчутною для читачів у мові призначення.

У світлі сучасних технологій важливо використання комп'ютерних програм та штучного інтелекту для оптимізації перекладацьких трансформацій. Але важливо зберігати баланс між автоматизацією та творчістю, оскільки тільки людина може відчути та передати усю глибину емоцій, які містить оригінал.

У підсумку, перекладацькі трансформації не лише важливі, але і необхідні для збереження емоційного забарвлення оригіналу. Вони дозволяють перекладачу витягти із тексту всі відтінки емоцій та відчуттів, передати їх читачеві у мові призначення і відтворити той самий емоційний

вплив, який створив автор оригіналу.

2.3. Виявлення взаємозв'язків між застосуванням перекладацьких трансформацій та збереженням художнього характеру оригінального тексту

Виявлення взаємозв'язків між застосуванням перекладацьких трансформацій та збереженням художнього характеру оригінального тексту є важливою проблемою для кожного перекладача, оскільки це вимагає глибокого розуміння культурних, лінгвістичних та художніх аспектів мови. Художні тексти, будучи творами мистецтва, несуть в собі не тільки інформацію, але й естетичні, емоційні та стилістичні особливості, які важко відтворити в іншій мові без використання перекладацьких трансформацій.

Одним із ключових аспектів взаємозв'язку є лексична трансформація. Художні тексти часто використовують багатий, виразний словник, який може бути унікальним для конкретного автора чи літературного напрямку. Під час перекладу перекладач повинен знаходити еквівалентні вислови, що відтворюють не лише сенс, але й емоційний заряд, створюючи збільшену потребу в лексичних трансформаціях.

У художньому перекладі творів Коллінз «Голодні ігри» та Бредбері, перекладачі використовують різноманітні трансформації для передачі не лише лексичного і граматичного складу, але й збереження художнього характеру оригінального тексту. Обидва автори створюють унікальні світи, які вимагають особливого уваги та креативного підходу перекладачів. В художньому перекладі творів Коллінз «Голодні ігри» та Бредбері «Кульбабове вино», перекладачі застосовують різноманітні трансформації, щоб вірно відтворити не лише лексичний і граматичний аспекти, але й зберегти художній характер оригінальних текстів. Обидва автори створюють унікальні світи, які вимагають особливої уваги та креативного підходу перекладачів.

Коллінз втілює в своєму творі атмосферу напруження та боротьби за виживання в постапокаліптичному світі. Перекладачі, працюючи над цим текстом, зіштовхуються з завданням передачі не лише сюжетних подій, але і емоційної насиченості, яку вміло створює письменник. Однією з трансформацій може бути зміна структури речення або вибір виразів, які краще відтворюють емоційний фон оригіналу. Також, можливе використання аналогів у цільовій мові для того, щоб виразити ті самі почуття та образи, що і в оригіналі.

У творі Бредбері «Кульбабове вино», зокрема, унікальний стиль автора вимагає особливої уваги перекладача. Автор висловлює свої думки та емоції через нестандартні метафори та образи. Перекладачі можуть використовувати трансформації, такі як адаптація або транскрипція, для передачі цього нестандартного виразного способу мовлення в іншій мові. Також, зберігаючи атмосферу та індивідуальні риси стилю Бредбері, перекладачі можуть вибрати слова та конструкції, що краще відтворюють його мовний почерк.

До однієї з трансформацій може належати також перетворення ритму та мелодійності оригіналу в іншій мові. Оскільки Коллінз та Бредбері часто використовують різноманітні стилі та ритми в своїх творах, перекладачам слід дбати про те, щоб передати ці музичні аспекти. Вони можуть вибирати слова та фрази, які мають близьке мелодійне звучання, або використовувати ритмічні конструкції, щоб створити аналогічний ефект в перекладі.

Іншим аспектом трансформацій може бути використання культурних відзнак та конвенцій цільової мови для кращого вираження ідей і образів, які можуть бути незвичайними чи неперекладними прямою мовою. Уникати буквального перекладу та замість цього вибирати аналогії та образи, які будуть зрозумілі та природні для читача у цільовій мові.

Наприкінці, художній переклад вимагає від перекладача творчого підходу та глибокого розуміння не лише мови, але і культурних, історичних та літературних аспектів оригіналу. Трансформації є необхідним

інструментом для збереження художнього характеру творів, що дозволяє перекладачам передати всю глибину та емоційну насиченість оригіналу в іншій мові.

У творі «Голодні ігри», Сюзен Коллінз плете складні історії про суспільство, яке вижило після катастрофічних подій. Перекладачі використовують трансформації для передачі інтригуючих моментів та атмосфери, що є ключовими для вивчення оригіналу. Однією з трансформацій є адаптація назв персонажів, яка може включати транслітерацію або адаптивне транскодування, забезпечуючи не лише збереження імен, але й відтворення їхнього характеру в іншій мові.

У творі «Голодні ігри» Сюзен Коллінз зустрічаються приклади адаптації назв персонажів, що включають транслітерацію та адаптивне транскодування. Це допомагає зберегти аутентичність імен та відтворити їхній характер у іншій мові.

1. *Katniss Everdeen (Кетніс Евердін):*

– Транслітерація: *Кетніс Евердін*

– Адаптивне транскодування: *Кетніс Евердін*

2. *Peeta Mellark (Піта Мелларк):*

– Транслітерація: *Піта Мелларк*

– Адаптивне транскодування: *Піта Мелларк*

3. *Haymitch Abernathy (Геймітч Абернеті):*

– Транслітерація: *Геймітч Абернеті*

– Адаптивне транскодування: *Геймітч Абернеті*

4. *Effie Trinket (Ефі Трінкет):*

– Транслітерація: *Ефі Трінкет*

– Адаптивне транскодування: *Ефі Трінкет*

Ці приклади показують, як перекладачі можуть використовувати різні стратегії адаптації для збереження атмосфери та особливостей імен героїв у перекладі «Голодних ігор». Також важливою трансформацією є збереження емоційного забарвлення оригіналу. Перекладачі мають завдання передати

читачеві той самий душевний стан, який викликав оригінал. Використання лексичних та стилістичних трансформацій дозволяє досягти цієї мети, додавати нові відтінки значень та адаптувати вирази до культурного контексту.

Для розуміння впливу перекладацьких трансформацій та збереження художнього характеру оригінального тексту на творчість Рея Бредбері, зокрема у творі «Кульбабове вино», необхідно розглянути деякі ключові аспекти перекладу та їх вплив на збереження літературної цінності оригіналу.

Лексичні трансформації можуть включати заміну, додавання або вилучення слів, що впливає на точність та емоційний вираз. У творі Бредбері, важливі терміни та специфічна лексика можуть мати велике значення для створення особливої атмосфери. Перекладач повинен ретельно вибирати еквіваленти, щоб зберегти автентичність та індивідуальний стиль Бредбері.

Стиль Рея Бредбері, який є визначальним для його творів, надзвичайно різноманітний і унікальний у своєму використанні мовних засобів. Перекладачам, які беруться за адаптацію його творів, поставлено завдання зберегти художню індивідуальність оригіналу, враховуючи стилістичні вирази, такі як образність, алегорії та метафори.

Однією з характерних особливостей стилю Бредбері є його образність. Автор часто використовує живописні описи, які мають за мету не лише передати зовнішній вигляд об'єктів, але й створити емоційну атмосферу. У процесі перекладу, перекладачам слід удосконалювати образність мовлення, шукаючи адекватні вирази та формулювання, які вірно відтворять глибину та емоційний потенціал оригіналу.

Алегорії в творах Бредбері грають ключову роль у передачі його філософських поглядів та концепцій. Перекладачам доводиться ретельно працювати над знаходженням аналогій та символів у цільовій мові, щоб вірно відтворити смисловий рівень алегорій та забезпечити той самий ефект у читачів.

Ще однією характеристикою стилю Бредбері є використання метафор.

Вони додають тексту глибину і поглиблюють його сенс. Перекладачам слід вміло переносити метафоричні конструкції, враховуючи відтінки значень та асоціацій у кожній мові.

При роботі з творами Бредбері, де кожен словосполучник має вагомий семантичний зміст, перекладачі зіткнуться із завданням точно передати інтелектуальні та емоційні виміри. Для цього їм необхідно ретельно обирати слова, які здатні викликати ті ж самі враження та думки, що і оригінал.

У «Кульбабовому вині» Бредбері творить атмосферу фантастичного реалізму, де реальність та фантазія переплітаються. Тут важливо передати не лише зміст, але й особливий художній стиль, що характеризується виразністю образів та незвичайними обертами мови. Перекладачі повинні знаходити творчі рішення для відтворення цього унікального стилю в іншій мові.

Таким чином, у процесі художнього перекладу творів Коллінз «Голодні ігри» та Бредбері «Кульбабове вино», перекладачі залучають широкий спектр трансформацій для забезпечення адекватності, збереження стилю, образності та емоційності оригіналу в новому мовному та культурному контексті. Це вимагає від них творчого підходу, глибокого розуміння та високого рівня володіння мовами, адже кожен твір - це окремий світ, який перекладач повинен відтворити з врахуванням його унікальності та особливостей.

Перекладач може змінювати структуру речень та граматичні конструкції, щоб забезпечити краще розуміння тексту в мові перекладу. Проте, важливо уникати руйнування художнього характеру оригіналу через занадто радикальні зміни у синтаксисі. Одним із важливих аспектів художнього перекладу є вірне передавання голосу персонажів. Перекладач повинен утриматися від створення стереотипних персонажів і враховувати їхні характерні мовні особливості, щоб зберегти автентичність оригіналу. Збереження культурних нюансів та врахування контексту є важливим завданням перекладача. Переклад може потребувати адаптації для того, щоб читач у новій культурі розумів та відчував те саме, що і оригінальний читач.

Узагальнюючи, успішний переклад творчості Рея Бредбері, такої як «Кульбабове вино», вимагає від перекладача вдалого поєднання різних видів трансформацій, які дозволяють зберегти художній характер оригіналу та одночасно забезпечити доступність та зрозумілість для нового читача. Також, враховуючи особливості кожного твору та мови, перекладачі застосовують різні види трансформацій для забезпечення максимально точного і виразного відтворення оригіналу. Це може включати лексичні, граматичні та структурні трансформації, а також творчі підходи до передачі метафор, символіки та атмосфери.

Отже, застосування різноманітних перекладацьких трансформацій є необхідним елементом художнього перекладу, особливо при роботі з творами Коллінз та Бредбері. Ці трансформації допомагають не лише передати лексичний зміст, але й зберегти художній характер оригінальних текстів, забезпечуючи читачеві повноцінне і задовільне враження від перекладу.

Синтаксичні трансформації також мають вагомий роль у збереженні художнього характеру. Художні тексти можуть використовувати нестандартну синтаксичну структуру для створення атмосфери чи підкреслення емоційного забарвлення. Перекладачеві слід знайти баланс між збереженням оригінальної синтаксичної структури та адаптацією її до мовної системи призначення, зберігаючи при цьому ефективність художнього впливу.

Іншим важливим аспектом є передача стилістичних особливостей оригіналу. Кожен автор має свій унікальний стиль, що визначається вибором слів, структурою речень та іншими літературними прийомами. Перекладачеві слід враховувати ці стилістичні особливості та, при необхідності, впроваджувати перекладацькі трансформації для забезпечення відповідності мовним конвенціям та збереження художнього характеру оригіналу.

Емоційне забарвлення художнього тексту також пов'язане із збереженням ідіом та фразеологізмів. Оригінальні вирази можуть мати

глибокий емоційний підтекст, який вимагає вірного відтворення в перекладі. Застосування трансформацій для адаптації цих виразів є ключовим аспектом збереження емоційного забарвлення.

Взаємозв'язок між перекладацькими трансформаціями та художнім характером оригіналу виявляється також у відтворенні діалогів та мовленнєвих особливостей персонажів. Емоційна інтонація, характер мовлення та особливості діалектів можуть впливати на враження від твору. Перекладач повинен знаходити ефективні способи вираження цих аспектів у мові призначення. Застосування культурних трансформацій також важливе для збереження емоційного характеру оригіналу. Перекладач повинен враховувати культурні відмінності та адаптувати тексти для того, щоб вони відзеркалювали емоційний контекст, зрозумілий читачам у новому культурному оточенні.

Сучасний перекладач стикається з безпрецедентним викликом – як зберегти емоційне забарвлення та художність при використанні штучного інтелекту та машинного перекладу. Технологічні зрушення у сфері перекладу дозволяють здійснювати багато завдань швидше та ефективніше, але вони також породжують питання стосовно збереження та передачі тонкощів художнього перекладу.

Одним із визначальних аспектів художнього перекладу є вміння втілювати емоційне забарвлення та індивідуальність оригінального твору. У теперішньому контексті штучний інтелект та машинне навчання можуть використовуватися для автоматизації деяких етапів перекладу, але важливим залишається роль творчого підходу та людського емпатичного сприйняття тексту.

Важливо відзначити, що технології штучного інтелекту можуть допомагати в перекладі, але вони не завжди здатні адекватно передати емоційні відтінки та художню виразність, яку має оригінальний твір. Машинний переклад, в основному, спроможний передати лексичний та граматичний зміст, але не завжди здатний зловити тонкощі контексту, які

формують емоційну сферу та художню цінність.

У художньому перекладі творів Коллінз «Голодні ігри» та Бредбері «Кульбабове вино», емоційна насиченість грає важливу роль у вираженні сюжету та підкресленні авторської індивідуальності. Перекладачі, працюючи з цими творами, повинні вміло враховувати та передавати емоційні аспекти, які становлять сутність кожного твору.

Штучний інтелект може бути використаний для виявлення структурних та лексичних аспектів тексту, але важливо, щоб перекладач, використовуючи ці технічні засоби, залишався своєрідним художником, що творить унікальні твори мистецтва. Людська інтуїція, емпатія та розуміння культурного контексту залишаються ключовими складовими процесу художнього перекладу.

Сучасні технології можуть допомагати в автоматизації та швидшому виконанні рутинних завдань, але без участі творчого перекладача важко досягти вищих стандартів у художньому перекладі.

Професіоналізм та креативний підхід перекладача є невід'ємними елементами, які забезпечують збереження емоційного забарвлення оригінального твору.

Художній переклад є складним та тонким процесом, де сучасні технології можуть слугувати інструментами, але не можуть повністю замінити творчий внесок перекладача. Емоційна насиченість та художність оригінального твору вимагають особливої уваги та індивідуального підходу, що робить кожен художній переклад унікальним виявом мистецтва слова.

У висновку, виявлення взаємозв'язків між застосуванням перекладацьких трансформацій та збереженням художнього характеру оригінального тексту є важливою завданням для перекладача. Глибоке розуміння структури та емоційного навантаження оригіналу, а також вміння впроваджувати трансформації для забезпечення відповідності мовним, культурним та стилістичним особливостям мови призначення, дозволяє створити вірний переклад, який зберігає художній характер оригіналу.

Висновки до розділу 2

У розділі «Методи та прийоми застосування лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в художніх текстах» досліджено важливі аспекти перекладу художніх творів, зосереджуючись на лексичних трансформаціях, ролі емоційного забарвлення та взаємозв'язках між перекладацькими трансформаціями та художнім характером оригінального тексту. Висновки цього розділу підкреслюють значущість вибору та використання перекладацьких стратегій для досягнення високої якості перекладу художніх творів.

Лексичні трансформації у перекладі художнього тексту виявилися ключовим елементом для передачі сенсового та емоційного заряду оригіналу. Дослідження вказує на те, що вибір еквівалентів та відтворення стилістичних відтінків є важливими завданнями перекладача. Лексичні трансформації вимагають креативності та глибокого розуміння як лексичних, так і емоційних аспектів тексту для відтворення атмосфери та індивідуального стилю автора.

Роль перекладацьких трансформацій у збереженні емоційного забарвлення оригіналу виявилася неоціненною в контексті художнього перекладу. Дослідження вказує на те, що використання відповідних лексичних і стилістичних засобів, а також синтаксичних конструкцій, дозволяє перекладачу відтворити емоційний вплив оригіналу в мові призначення. Правильний підбір трансформацій допомагає зберегти автентичність та емоційний вимір тексту.

Виявлення взаємозв'язків між застосуванням перекладацьких трансформацій та збереженням художнього характеру оригінального тексту розкриває комплексний характер перекладу художніх творів. Перекладач повинен збалансувати вибір трансформацій для забезпечення вірності сенсу та емоційного забарвлення оригіналу, одночасно зберігаючи стилістичні та культурні особливості мови призначення.

Слід відзначити, що вивчення методів та прийомів застосування

лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в художніх текстах важливе для розкриття сутності перекладацького процесу. Отримані висновки слугують підґрунтям для розробки ефективних стратегій перекладу, спрямованих на збереження емоційного та художнього характеру оригіналу в мові призначення. Розуміння взаємозв'язків між трансформаціями та художнім змістом допомагає підвищити якість перекладу та зробити його більш віддзеркаленим оригіналу в усій його мовній та емоційній комплексності.

ВИСНОВКИ

Перша частина магістерської роботи присвячена теоретичним засадам та особливостям художнього перекладу. Розглянуті питання, пов'язані з художнім текстом як об'єктом застосування перекладацьких трансформацій, стилістичними засобами та мовно-стильовим аспектом художнього перекладу. Також досліджено інноваційні тенденції у сучасній теорії художнього перекладу.

Перший підрозділ роботи розкриває важливість художнього тексту як об'єкта перекладу. Виявлено, що художній текст є унікальним в тому, що він несе в собі естетичні, емоційні та культурні аспекти, які потребують особливої уваги перекладача. Досліджено, як перекладацькі трансформації впливають на характер тексту та як їх застосування може вдосконалити або, навпаки, змінити первинну інтонацію та емоційний заряд оригіналу.

Другий підрозділ розглядає стилістичні засоби художнього тексту та їх переклад. Виявлено, що переклад стилістичних елементів є складним завданням, оскільки вони найбільше впливають на естетичні аспекти тексту. Особливу увагу приділено мовно-стильовому аспекту художнього перекладу, де розглядається використання мовних засобів для досягнення певного стилістичного ефекту та збереження його в перекладі.

Третій підрозділ присвячений інноваційним тенденціям у теорії художнього перекладу. Досліджено нові підходи та методи, які виводять художній переклад на новий рівень. Сучасні технології та трансформації у глобальному масштабі дозволяють переглядати та розширювати границі традиційного художнього перекладу.

В цілому, розділ 1 надає глибокий теоретичний огляд ключових аспектів художнього перекладу. Його висновки формують підґрунтя для подальшого розгляду конкретних методів та прийомів лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в художніх текстах.

Розділ 2 магістерської роботи присвячений конкретним методам та прийомам застосування лексико-семантичних перекладацьких

трансформацій в художніх текстах. Досліджено лексичні трансформації, їхню роль у збереженні емоційного забарвлення оригіналу та взаємозв'язок між перекладацькими трансформаціями та збереженням художнього характеру оригінального тексту. Охарактеризовано лексичні трансформації в художньому перекладі. З'ясовано, що вибір слів грає величезну роль у передачі стилістичних та емоційних аспектів оригіналу. Лексичні трансформації дозволяють перекладачеві адаптувати мовні засоби так, щоб передати сенс, але при цьому зберегти естетичність та емоційний заряд оригіналу.

Другий підрозділ розглядає роль перекладацьких трансформацій у збереженні емоційного забарвлення оригіналу. Емоції в художньому тексті – це основа його естетичного враження. Виявлено, що правильне використання перекладацьких трансформацій допомагає зберегти емоційний заряд та динаміку тексту, не втрачаючи його оригінальності.

Третій підрозділ аналізує взаємозв'язок між застосуванням перекладацьких трансформацій та збереженням художнього характеру оригінального тексту. Виявлено, що перекладацькі трансформації можуть бути ключовим чинником у відтворенні стилістичних особливостей оригіналу та підтриманні його художньої цінності.

Висновки розділу 2 надають системний погляд на методи та прийоми лексико-семантичних перекладацьких трансформацій в контексті художнього перекладу. Дослідження вказують на важливість цих трансформацій для збереження емоційної та художньої цінності оригіналу.

Магістерська робота аналізує теоретичні та практичні аспекти художнього перекладу. Розділ 1 дозволяє нам краще розуміти основи та унікальні аспекти художнього тексту як об'єкта перекладу. Теоретичні відомості, зібрані у цьому розділі, становлять теоретичний фундамент для подальших розділів, де детально розглядаються методи та прийоми перекладу.

Розділ 2 систематично досліджує лексико-семантичні перекладацькі

трансформації та їх вплив на емоційне забарвлення оригіналу. З'ясовано, що вдалі перекладацькі рішення є ключовим елементом для збереження емоційної інтенсивності та художнього характеру тексту.

Слід зазначити, що художній переклад – це складний і тонкий процес, який вимагає від перекладача не лише знань мови, але і глибокого розуміння та емпатії до художнього тексту. Однак, завдяки теоретичному фундаменту та конкретним прикладам практики, можливо розробити систему ефективних стратегій для забезпечення якісного та емоційно насиченого художнього перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев А. Я. Художественный образ и перевод. Вісник Сумського державного університету. 2006. Вип. 11. С. 126–130.
2. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18.
3. Андрієнко Т. П., Фролова І. Є. Стратегії спілкування та стратегії перекладу. Переклад у дослідженнях представників харківської школи : колективна монографія / за ред. : Л. М. Черноватого, О. А. Кальниченка, О. В. Ребрія. Кафедра теорії та практики перекладу англ. мови Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Вінниця : Нова Книга, 2013. 568 с. С. 211-228.
4. Анохіна Т. О. Корпусний лакунікон англомовної та україномовної картин світу : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2018. 588 с.
5. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm> (дата звернення 27.11.2023).
6. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2000. 237 с.
7. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ, 2009. 376 с.
8. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ, 2007. 205 с.
9. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 344 с.
10. Безугла Л. Р. Дискурс як когнітивно– комунікативний феномен. Харків: Константа, 2005. 256 с..
11. Бехта І. А. Дискурс наратора в англомовній художній прозі. К. :

- Грамота, 2004. 304 с.
- 12.Бєлова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. Іноземна філологія. К.: Вища школа, 2002. Вип. 32– 33. С. 7–14.
 - 13.Бондаренко Ю. Словесно-стильовий аналіз літературного твору в школі. Дивослово. № 5. 2020. С. 11–16.
 - 14.Бурбєло В. Б. Художній дискурс в історії французької мови та культури ІХ–ХVІІІ ст.: авторєф. дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови». К., 1999. 32 с.
 - 15.Види трансформацій при перекладі, трансформації при перекладі і практика перекладу: веб-сайт. URL: <https://msn.khnu.km.ua/mod/page/view.php?id=159963> (дата звернення 27.11.2023).
 - 16.Гаврилів Т. Текст між культурами = Texts between cultures: Essayson Translation: Перекладознавчі студії. Київ, 2005. 200 с.
 - 17.Галич О. Теорія літератури. К.: Либідь, 2008. 488 с.
 - 18.Гнатковська О. М. Комунікативна парадигма мовця в авторському дискурсі. Вісник ЗНУ. Філологічні науки. 2005. №1. С. 38—42.
 - 19.Гордієнко Н. М. Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу. Філологічні науки. Софія: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2012. 104 с.
 - 20.Карабан В. І. Способи перекладу лексичних одиниць. Переклад англійської науково-технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2002. С. 279– 299.
 - 21.Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури: Вінниця : посібник-довідник. Вінниця: Нова книга, 2004. 575 с.
 - 22.Карабан В. І. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську) : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 208 с.

- 23.Ковалів Ю. І. Художній стиль; Художньо-белетристичний стиль. Літературознавча енциклопедія : [у 2 т.]. Т. 2. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 565–566.
- 24.Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Вип. 51. 2015. С. 221–223.
- 25.Колегаєва І.М. Зображення персонажного дискурсу як жанрово детермінований вплив комунікативної вторинності в художньому тексті. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. № 896. 2010. С. 102–107.
- 26.Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Вип. 1, 2010. С. 719–727.
- 27.Комар Р. Авторська ремарка як засіб психологізації зображення в художньому дискурсі. Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія). Львів: Вид-во Львівськ. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2001. С. 252-261.
- 28.Кондратенко Н. В. Український модерністський і постмодерністський дискурс: комунікативно– прагматичний та текстово– синтаксичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ. 2012. 40 с.
- 29.Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
- 30.Лексичні трансформації при перекладі художнього тексту: веб-сайт. URL: http://confcontact.com/2013_04_17/13_Belyakov.htm (дата звернення 27.11.2023).
- 31.Матюха Г В., Карпінська М. О. Функціональні стилі сучасної мови та особливості інтерпретації англомовного газетного стилю. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 24 (2).2016. С. 126–128.

32. Миклашук В. П. Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри»): Магістерська робота. Суми, 2020. 76 с.
33. Переломова О. С. Інтертекстуальність як системо твірна текстово–дискурсивна категорія // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_34_10.,
34. Попова Н. О. Структурно-семантичні особливості новітніх лексичних запозичень з англійської в українську мову (90-і рр. хх ст. – початок ххі ст.): Авторефер. дис. канд. філол. наук: 10.02.01; Запкий держ. ун-т. – Запоріжжя., 2005. 23 с.
35. Ревуцька С., Жужгіна-Аллахвердян Т., Введенська В., Остапенко С., Удовіченко Г. Особливості художнього перекладу: граматичний аспект : монографія. ДонНУЕТ. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. 116 с.
36. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність : монографія. Київ, 2002. 392 с.
37. Фоміна Л. В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад» / Упоряд.: Л. В. Фоміна. Д. : Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. 164 с.
38. Чердніченко О. І. Теорія і практика перекладу. К. : Либідь, 2005. 370 с.
39. Черноватий Л. М. Психолінгвістичні основи теорії педагогічної граматики. Х. : Основа, 2006. 245 с.
40. Швачко С. О. Перекладознавча модифікація номінативних та комунікативних одиниць (на матеріалі приказок, прислів'їв та загадок) . Jazyk a kultura, Linguo-Cultural and Translation Interpretation Centre of Excellence at the Faculty of Arts at Faculty of Arts. № 41– 42. University of Prešov, 2020. С. 134–140.
41. Швачко С. О. Теорія перекладу : конспект лекцій. Суми : Сумський

- державний університет, 2013. 130 с.
- 42.Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки. Книга 1. 2013. С. 164–168.
- 43.Шерстюк Н. Дискурс: від становлення поняття до соціальноконструкціоністських теорій дискурс-аналізу. Нова парадигма. Філософія. Вип. 114. С. 50 – 58.
- 44.Щербина С. М. Науковий стиль у системі стильової диференціації сучасних літературних мов. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. Вип. 16. 2017. С. 261–268.
- 45.Коллінз С.Голодні ігри. У вогні : Роман. К. : КМ Publishing, 2011. 384 с.
- 46.Рей Бредбері. Вибрані твори. URL: http://readonline.in.ua/author/rej_bredberi.
- 47.Рей Бредбері. Кульбабове вино. Переклад Володимира Митрофанова. URL: https://read-online.in.ua/read/kulbabove_vino/2.
- 48.Bradbury Ray. Books. URL: <https://onlinereadfreenovel.com/raybradbury>.
- 49.Bradbury Ray. Dandelion Wine. URL: https://royallib.com/read/Bradbury_Ray/Dandelion_Wine.html#0
- 50.Collins S., The Hunger Games : Catching Fire, 2009. 239 p. URL : <https://www.twirpx.com/file/799821>.